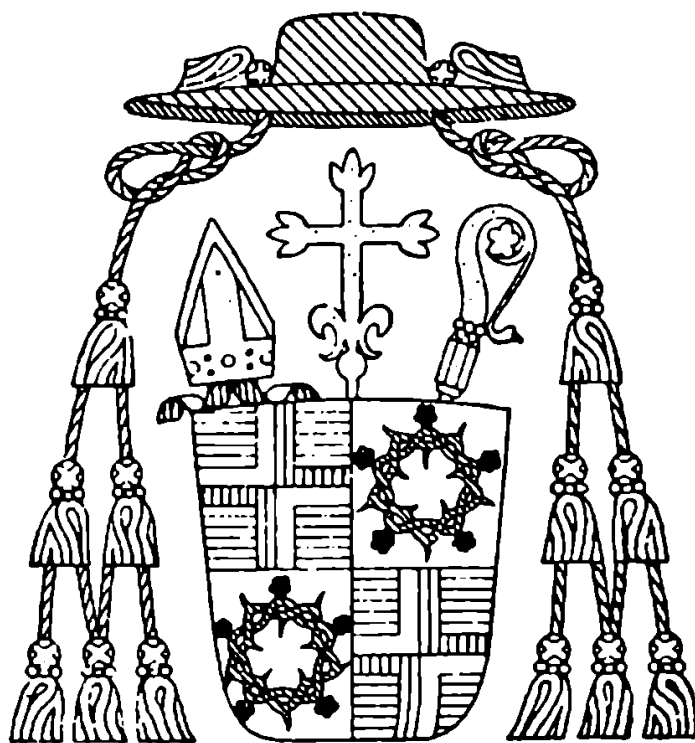


Hlas

ČESKÉHO BISKUPA

V DOBĚ POROBY



ACTIO + SACRIFICIUM + CARITAS



HLAS

ČESKÉHO BISKUPA V DOBĚ POROBY

TŘI PROJEVY

LITOMĚŘICKÉHO BISKUPA ThDr ŠTĚPÁNA TROCHTY
K ČESKÉ MLÁDEŽI ZA OKUPACE

K jeho konsekraci 16. XI. 1947 ve velechrámu sv. Víta v Praze
a k intronisaci 23. XI. 1947 v Litoměřicích
k tisku připravil

VÁCLAV ŠEBEK
děkan zbraslavský
a předseda Arcidiecésního pastoračního ústředí v Praze

Vydalo Ústředí Katolické akce v Praze L. P. 1947

Se souhlasem
arcibiskupského Ordinariátu v Praze
č. 16407/47

K OBSAZENÍ BISKUPSKÉHO STOLCE V LITOMĚŘICÍCH

Opravdu velikou radost všem katolíkům a celé veřejnosti vůbec způsobila v pondělí dne 29. září 1947 zpráva, že svatý Otec Pius XII. jmenoval litoměřickým biskupem ThDr Štěpána Trochtu, ředitele salesiánského chlapeckého domova v Praze-Kobylisích.

Předmětem radosti je to, že také litoměřická diecése dostala již arcipastýře a že se jím stal muž, jenž svým životem dokázal, že umí nejen obětavě tvořit, nýbrž také za ideály a práva křesťanství, národa, vlasti a lidství trpět a zemřít. Po dobu svého tříletého vězení nejednou hleděl odvážně smrti v tvář.

Na litoměřické diecési musí záležeti všem bez rozdílu. Máme tam lidi přistěhovalé ze všech diecésí, nejen z Čech a Moravy, ale také ze Slovenska. To nás zavazuje ku pomoci, která při společném pochopení nebude tak nesnadná. Katoličtí křesťané musí pomáhati tam, kde třeba nutně pomoci. Tu se jedná o celou diecési sv. Církve obecné a o naše pohraničí. Tedy též o závazek náboženský a vlastenecký.

Charakteristickou známkou diecése litoměřické podle vyjádření Dr Trochty je průmyslový ráz kraje, převaha pracujícího lidu, zejména dělnických vrstev,

veliký rozdíl mezi osídlenci. Proto zvláště tam bude třeba vlivné mravní autority také k úsilí v boji proti sobectví, kořistnictví, chamtivosti, alkoholismu a úpadku pracovní morálky.

Nový biskup je houževnatý, má praktické zkušenosti a znalosti administrační, finanční a stavební, neb má za sebou obrovskou práci pro rozmach salesiánského díla v naší vlasti. Vyniká znalostí mentality všech vrstev, s nimiž se stýkal na svobodě i jako vězeň, také v Terezíně, na území své nynější diecése.

Sám nový pan biskup napsal: „V cizině se nám dosti vytýká, že bylo u nás odsunuto německé obyvatelstvo i s duchovenstvem, že jsme však nechali tyto kraje duchovně zpustnout, že na nás žalují opuštěné kostely, děti bez náboženské výchovy, umírající bez poslední útěchy. Proti této propagandě lze bojovati toliko činem, aby nebyla pravdivá. Je naší nejsvětější povinností dokázati, a to co nejdříve, že i po této stránce si dovedeme pomoci. I v tomto ohledu je v zájmu národním a státním provésti urychleně duchovní, náboženskou a mravní znovuvýstavbu a přivésti ji na stupeň tak vysoký, aby bylo všem jasno, že jsme mravně tak vysoko, jako byli naši předkové, ano, že to dovedeme konati ještě dokonaleji a opravdověji.“ - To je asi podstata jeho programu.

Jmenování Dr Trochty biskupem znamená pro salesiány vlastně velikou ztrátu a oběť, neb už nebude moci pro ně přímo pracovati, bude se musit věnovati své diecési a bude od nich spíše čekati pomoc.

Když P. Trochta podoíkl svému generálnímu představenému, že se jedná o diecési s absolutním nedostatkem kněží a spoustou neobsazených far, poškozených církevních objektů, kde jsou semináře skoro prázdné, že je to nejprůmyslovnější kraj naší republiky, duchovně nejzanedbanější, jehož obyvatelstvo netvoří sourodou společnost, jelikož přišlo se všech stran, tu generál odvětil klidně: „Proto asi tam chce míti Svatá stolice syna Don Bosca. Jsou to typické poměry pro naši salesiánskou práci. Musíme býti vděční sv. Otcí za takovou důvěru.“

Jeho jmenování svědčí, s jakým pochopením a s jakou láskou k našemu národu sv. Otec volil nového arcipastýře opuštěné pohraniční české diecése.

*

Tato knížka se třemi projevy Dr Trochty v době poroby má seznámiti veřejnost stručně s osobností nového biskupa litoměřického Dr Trochty, který si nepřeje, aby se psalo zbytečně o jeho osobě, jen pokud to má vztah k jeho poslání. Pak s jeho úkoly a právě jak je on sám chápe, což vidíme zejména z jeho projevů za okupace, které vytryskly z hloubi jeho kněžského srdce, oddaného svému národu, za něž byl vězněn. Tak touží získat také lidi dobré vůle, kteří by pomáhali v duchu Katol. akce, a jak jen možno tyto úkoly splnit. Jednou z nejpřednějších starostí bude péče o biskupovy spolupracovníky, proto výnosu této knížičky, bude-li jaký, má býti

na přání páně biskupovo použito ve prospěch kněžského dorostu litoměřické diecése.

*

Nový biskup má jistě nárok na zvláštní pomoc sv. Štěpána, patrona svého a svého biskupského chrámu a celé diecése, na pomoc sv. Don Bosca a Panny Marie Pomocnice křesťanů pro sebe i své spolupracovníky, kterou mu vyprošujeme.

Přejeme Jeho Excelenci nejdůstojnějšímu panu biskupovi Dr Štěpánu Trochtovi, aby našel v řadách kněží i laiků hodně obětavých spolupracovníků a tak mohl splnit všechny na něho čekající úkoly, aby se diecése litoměřická probudila k novému kvetoucímu životu, jak si to jistě přeje samo nebe. A aby tíhu kříže, který na sebe z poslušnosti bere, mohl nésti vždy se svým milým úsměvem a tak pro kříž Kristův získával nesmrtelné duše.

Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně!

MNOGAJA LJETA!

OSOBNOST BISKUPA Dr TROCHTY

ThDr Štěpán Trochta se narodil 26. března 1905 z chudé zemědělské rodiny v horské valašské vsi, ve Francově Lhotě.

Otec mu zemřel, když mu bylo 8 let. Matka vdova se musila starati o polní práce, hospodářství a výchovu dětí. Přesto že Štěpán byl nejstarší (sestry Anežce byly 2 roky a bratru Josefovi 2 měsíce) a byl pravou rukou matky, odhodlala se ho matka poslati na studia do Kroměříže, aby mohl jíti za hlasem svého duchovního povolání, které se v něm jevilo. Zejména v těžkých dobách první světové války matka musila dříti do úpadu, až vyčerpáním těžce onemocněla a její stav se zdál beznadějným. Štěpán pomáhal, jak mohl, ani tělesná práce mu nebyla problémem. O prázdninách nejen v létě, ale i v době vánoční a velikonoční pomáhal na poli, v hospodářství, v lese a kde bylo třeba. Pro zhoršení zdravotního stavu matčina byl nucen zůstatí dočasně doma. V tom má určitou podobnost se zakladatelem Salesiánské Společnosti, jejímž je členem, se sv. Janem Bosco, který, ač velmi nadaný, pro chudobu a osiření díky své zbožné matce Marketě mohl vzdor všem těžkým překážkám vystudovati na kněze, čímž

byl lépe připraven na své mimořádné poslání, svěřené mu Boží Prozřetelností.

Také v mladém Štěpánovi styk s pracujícím lidem a prožívání jeho údělu probudilo touhu pracovat na poli sociálním a usnadňovat chudým chlapcům přístup k vzdělání. Dověděl se o světovém výchovném a sociálním díle sv. Don Bosca, vstoupil r. 1922 k salesiánům v Turině v Itálii, kde je mateřinec tohoto všesvětového díla, aby se mohl věnovat výchově chudé a opuštěné mládeže. Stal se pravou rukou otce českého salesiánského díla P. Ignáce Stuchlého, t. č. inspektora české salesiánské provincie. Propagoval zájem o Boscovo dílo v naší vlasti. Právě před 20 lety na sv. Václava podařilo se otevřít první český salesiánský ústav ve Fryštáku u Zlína.

Bohoslovec Trochta vysvěcen na kněze r. 1932 v Turině. Pak byl na vojenském výcviku a po něm vyučoval filosofii a působil na všech úsecích kněžského apoštolátu. Byl vždy ochoten pomoci všude, kde toho vyžadoval zájem Boha a duší, Církve i vlasti.

Dr Trochta se tuze rád zabývá otázkami pedagogickými, sociálními a Katolickou akcí. Jako přední salesián měl příležitost k cestám a stykům zahraničním, zejména v Itálii, Francii, Belgii, Rakousku, Německu, Jugoslavii, Maďarsku a Švýcarsku, a ke studiu světových problémů a jejich řešení, hlavně pokud se týče otázek speciálně děl-

nických, zejména IOC v Bruselu a skautingu, v němž prodělal junácký kurs pro diecéšní rádce v Chamaraude u Paříže, na kterém byly zastoupeny nejen všechny diecése francouzské, ale také okolní státy. Proto mu zavděčujeme tolik úspěšných přednášek a pojednání o těchto věcech a hlavně úsilí o následování nejlepších osvědčených method také u nás, zejména v Junáku a mezi mládeží vůbec. Junáci nazývají Dr Trochtu hrdě svým junáckým biskupem.

Sama společnost salesiánů, působící ve všech dílech světa téměř ve všech zemích, mu skýtá stálou možnost k světovým stykům; čítá 48 biskupů, z nichž je 14 arcibiskupů a 1 kardinál, asi 26.000 salesiánů a Boscových řeholnic (Dcer Panny Marie Pomocnice křesťanů) asi v 5.000 ústavech pro mládež, s jejichž delegáty se právě jako delegát české provincie zúčastnil generální kapituly salesiánů z celého světa. Tyto styky napomáhají světovému rozhledu páně biskupovu a mají význam také pro naši společnou věc národní a státní.

Zmínky zasluhuje také poměr biskupa Trochty k Slovákům. Narodil se a žil od mládí takřka na slovenských hranicích. Slováci chodili do kostela jeho rodiště, neboť tam měli blíže než na Lysú, odkud pak na jeho primici přijeli na ověčených vozech se svým farářem-monsignorem, který mu při první slavné mši svaté asistoval. K salesiánům byl přijat Slováky, kteří začali dílo Boscovo dříve

než Češi. Proto umí nejen dobře slovensky mluvit, ale také žítí se Slováky v upřímném přátelství.

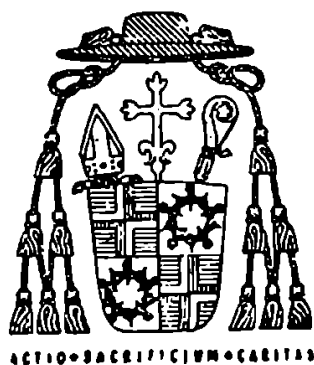
Biskup Dr Trochta je věrným synem svého národa. Není divu, že taková osobnost nemohla mlčet k heresi nacismu a k násilí okupantů. Toto zamítavé stanovisko u osobnosti jeho rázu nemohlo zůstatí tajné, tím více, že byl začleněn do národního odboje a informoval cizinu o situaci na území Čech a Moravy. Byl zatčen 1. VI. 1942 a prošel Pankrácem, Terezínem, Mauthausenem a Dachau, odkud se šťastně vrátil mezi své hochy 23. května 1945.

Je členem ústřední rady Junáka ve funkci ústředního duchovního rádce, druhým místopředsedou Sdružení národního odboje ve Svazu národní revoluce, členem Ústřední politické komise ve Svazu osvobozených vězňů, místopředsedou odbočky Sdružení OSP v Praze-Kobyliších a členem výboru Čs. Červeného kříže.

Dr Trochta byl vyznamenán válečným křížem 1939, záslužnou válečnou medailí I. třídy a stříbrným odbojovým křížem Junáka. Nabídnut mu byl odznak II. odboje.

Nový biskup má předpoklady k plnění úkolů na něho čekajících, pokud se dají vůbec s milostí Boží lidskými silami zvládnout.

ZNAK LITOMĚŘICKÉHO BISKUPA



J. E. Msgr ThDr Štěpán Trochta, biskup litoměřický, zvolil si tento znak:

V prvním a čtvrtém modrém poli čtverceného štítu stříbrně-červeně čtvercený heraldický kříž, v druhém a třetím poli stříbrném zelenou trnovou korunu, kvetoucí pěti červenými růžemi.

Nad štítem se spatřují odznaky biskupské důstojnosti, procesionální kříž uprostřed, nalevo berla, napravo mitra. Procesionál vyrůstá z dvojice liliových listů, připomíná tak odznak ústřední duchovní rady Junáka. Víře v Ježíše Krista ukřižovaného se daří nejlépe v srdcích čistých a mravní čistota neobejde se bez utrpení a následování Krista.

Nad znakem se vznáší zelený biskupský klobouk, protažený dvěma šňůrami, na nichž je vypleteno po šesti zelených střapcích.

První a čtvrté pole znaku, jež připomíná národní barvy, nese znak biskupství, jehož barvy připomínají, že litoměřické diecési přináší nový český biskup kříž svaté víry; v druhém a třetím poli je osobní znak biskupův, trnový věnec, znak vítězného mučednictví jako odznak jeho svatého patrona křestního i patrona katedrály a diecése lito-

měřické, svatého Štěpána mučedníka. Růže na trnovém věnci znamenají, že každá oběť podniknutá pro Krista je nakonec korunována radostí a zároveň nadějí, že svatý patron katedrálního kostela vyprosí své diecési pod berlou nového biskupa nový rozkvět duchovního života, i když bude k němu projít cestou křížovou.

Heslem biskupovým jest: Actio, sacrificium, caritas - Práce, oběť, láska.

CESTOU UTRPENÍ

Již jsme se zmínili, že taková osobnost, jako Dr Trochta, nemohla mlčeti k heresi nacismu a k násilí okupantů. Svými kázáními, přednáškami, svým bohatým osobním stykem povzbuzoval a upevňoval náš lid v naději a mravním odporu. Od začátku okupace byl začleněn do národního odboje, zprostředkoval pro zahraničí věrné informace o situaci v Čechách a na Moravě, skrýval osoby pronásledované, mnohým pomohl k útěku do ciziny a rozvíjel opatrnou, ale dobře promyšlenou činnost pro záchranu české věci. Jen díky jeho bohatým stykům s nejvlivnějšími osobnostmi v českém veřejném životě církevním i politickém se stalo, že byl po prvním dlouhém vyšetřování propuštěn (r. 1940). Gestapo však mu bylo stále v patách, prohlídka následovala prohlídku, až po atentátu na Heydricha byl dne 1. června 1942 zatčen a uvězněn na Pankráci. Po těžkých vyšetřováních, spojených s mučením a ponižováním nejhrubšího druhu byl poslán do koncentračního tábora v Terezíně, kde, jak sám praví, na území jeho nynější diecése, si ho Pán připravoval utrpením, neboť bez oběti utrpení a ponížení nelze se dovolávat požehnání v práci pro králov-

ství Boží. V Terezíně vytrpěl mnoho příkoří, utrpení a hladu.

Vzpomíná na vysilující hladové pochody z Terezína do Litoměřic a z Litoměřic do Ústí nad Labem, na těžkou práci při hladu a žízní za největšího vedra na ústeckém nádraží a v čížkovické cementárně. Jeho chování bylo vzpruhou a povzbuzením pro ostatní vězně. Viděl a zažil tolik utrpení a bude nábožensky i vlastenecky věrným strážcem hřbitova umučených v Terezíně, kde se aspoň zastaví cestou do Litoměřic v den svého nastolení, když není pro nedostatek času splnitelné jeho přání kráčet odtamtud kající pěšky na biskupský stolec za příkladem sv. Vojtěcha.

Později byl poslán do jednoho z nejhorších koncentračních táborů v Mauthausenu a koncem prosince 1944 do Dachau. V Mauthausenu, kde byl patrně sám knězem, vytrpěl nejvíce. Několikrát ve spisech označen RU - návrat nežádoucí! Zařazován do skupin, kde se zabíjelo.

K slzám dojíká jeho vyprávění o některých zvláště smutných dnech v koncentráku. Na příklad o vánocích 1943 v Mauthausenu:

Do smutného života vězňů se na Štědrý den vkradly smutné vzpomínky. I ti nejotrlejší, kteří málo v Boha věřili, zjihli. Na bloku č. 9 čeští vězňové si připravili improvizovaný vánoční stromek, někteří z komanda elektrikářů se postarali o jeho osvětlení. Vězeň Trochta organisoval zpěv koled.

Každý vězeň šetřil něco z jídla nebo nějak pomáhal. Dva až tři se spojili k přípravě večeře. P. Trochta se spolčil s „velmi šikovným“ bohoslovcem olomouckého semináře Světinským, který byl na komandě „Gärtnerei“ a sehnal cibuli s kořením, uvařil polévku a ještě nějakou krmi. Pozval ho na 3. patro k posteli. Sotva P. Trochta vylezl nahoru, přijde polský bohoslovec s prosbou o svatou zpověď. P. Trochta nechal hned večeři a šel, procházel se v temnu mezi bloky s bohoslovcem, vyslechl jeho vyznání a dal mu rozhřešení. Přáli si požehnané vánoce a rozešli se. Mezitím vrazil na „stubu“ arbeitsdienstführer, proslulý dábelskou krutostí, strhal dráty se stromku a vše rozházel. Potkal vracejícího se P. Trochtu, nechal ho přejít, ale pak se obrátil, zavolal ho zpět a když stál v pozoru, šlehal ho dráty po tváři, až stříkala krev, a obličej mu rozšlehal. Někteří to viděli (na př. akademický sochař Amort, který hodlá tento bolestný výjev sochařsky zvěčnit). P. Trochta se umyl, sedl si na patře na posteli, gratuloval druhým, žádný v šeru nic nepozoroval, jen si všimli, že je jaksi málomluvný. Mlčel o svém případě, aby nekazil náladu. Po večeři řídil zpěvy koled, jako by se nic nebylo stalo...

Hned jak přišel do Mauthausenu, musil pracovat ve „štráfce“ na pověstném t. zv. sportplatzu, kde se zabíjelo a umíralo. Potácel se stále mezi životem a smrtí. Káповé si na něho sedli, patrně

proto, že byl knězem, musil zvláště těžce pracovat sám, anebo ve skupinách se Židy dělati potupné a těžké práce, nosit kameny a odnášet fekálie.

Jednou byl vybrán k nakládání těžkých balvanů. Bylo to odpoledne. Kamarádi se s ním už loučili, neboť nemohl už do kopce, zdálo se, že klesne a vydechne. On sám cítil, že je na pokraji vyčerpání sil a chystal se na smrt. Tu zavolal na něho hlavní kápo a ptal se, pro jaký delikt se dostal do koncentráku, kdo je a čím je. Chtěl ho patrně „dodělat“. Dověděl se, že je knězem a z Mor. Ostravy, svěřil se, že jeho rodiče byli též z Ostravy a tak ho všechno dojalo, že dal P. Trochtu na místo méně nebezpečné k lehčí práci, kde pak častěji mluvili o náboženských věcech. Kápo vyznal, že studoval u piaristů a u jesuitů v Rakousku a doznal, že se mu takový život hnusí a tuze ho tíží, a jak to bylo hezké, když v mládí vroucně přijímal sv. svátosti... Konečně požádal o sv. zpověď. Příští neděli v ustanovenou hodinu hlavní kápo zavolal na bloku č. 13 kněze-vězně a na kamenné obrubě lágrové ulice k večeru za šera usedl, vyznal po 17 letech svého pobytu ve vězení své viny s předsevzetím polepšení života a dostal rozhřešení.

Jindy ho kápo zavřel do boudy a tloukl ho, byl by ho snad utloukl, ale tu tam vtrhli esesáci, kteří hledali nějaké ztracené věci či zašantročené. Kápo ustal v týrání, neb se musil věnovati návštěvě.

Kdysi, když pomáhal tlačit vozík se zabitými židy, raněn dostal se až k branám krematoria se zastřelenými a jen zázrakem vyvázl.

Z těchto případů vidíme ducha, sílu a velikost trpělivosti a apoštolskou obětavost P. Trochty za příkladem jeho křestního patrona, prvomučedníka sv. Štěpána, který je též patronem biskupského chrámu v Litoměřicích, sídelním městě J. E. Dr Štěpána Trochty a celé diecése. Bude potřebovati těchto vlastností a křesťanských ctností ve svém úřadě. J. M. ndp. generální vikář pražský Msgre Dr Bohumil Opatrný pravil už dávno výstižně: „Či snad není velikým duchovním mučedníkem takový budoucí biskup litoměřický...? Když ovšem přijde rozkaz a marně se bránit, nezbyvá než vzít kříž a jít na Golgotu.“

KATOLICKÁ AKCE V KONCENTRÁKU

Dr Trochta svým hrdinstvím strhoval druhé k obětavému apoštolátu. Není divu. Hlavnímu ká-povi, který ho chtěl připravit o život pozemský, otevřel život nadpřirozený, učiniv z dravé šelmy mírného beránka. To se stalo zajisté jen díky heroické obětavosti, kterou sv. Štěpán získal milost Šavlovi, když se modlil za své katany, kteří ho kamenovali: „Pane, nepočítej jim toho za hřích!“ A jako sv. Václav, klesající pod dýkou bratrovraha, získal ho pro pokání.

Apoštolát se snadněji prováděl, když se akce Němců hroutily. Tu přišly do Dachau transporty smrti z jiných evakuovaných koncentračních táborů. Dachau bylo přeplněno a zavšiveno. Nemocní vezli nákazu, hlavně skvrnitý tyfus kosil denně sta životů, na jaře 1945 umíraly dokonce tisíce vězňů. Tu Dr Trochta organisoval charitativní lidumilnou činnost. Získával pro ni svým příkladem. Ploužil se po nakažených blocích, hledaje záchranu duší, rozdával útěchu, nosil jim nejsv. Svátost.

Po osvobození Dachau postaven českým národním výborem v čelo sociální a zdravotní komise, protože byl znám svou obětavostí a nebojácností.

Organisoval tudíž akci pro záchranu nemocných československých příslušníků. Hlavně mezi kněžími si našel pomocníky, kteří ho upozorňovali na nemocné. Obcházel denně i vícekrát bloky s léky v krabici, které dostával prostřednictvím českých lékařů z nemocnice „na revíru“, kam sám nebo s jinými vodil nebo nosil na nosítkách anebo i na zádech nemocné, aby se jim dostalo co nejdříve pomoci. Vzpomíná obětavých lékařů, jako Dr Bláhy a Dr Halašky, kteří mu pacienty přijímali i mimo stanovenou dobu. Všiml si všech bez rozdílu, rozdával hladovějícím chléb, ale udílel také Chléb života věčného, zejména těm, jimž už nepomohl chléb pozemský. Po celé dny ho bylo vidět spolu s Msgre Dr Beranem, dnešním českým primasem, a jesuitou P. Koláčkem mezi nemocnými. Sta lidí tak zachráněno a mnozí vděčně píší za záchranu života.

Může býti lépe připraven biskup na své poslání než takto? V mimořádných dobách Bůh užívá mimořádných cest, zejména pro své vyvolené, s nimiž má velké záměry. Nedivme se, že nový biskup po takové přípravě jde s důvěrou vstříc úkolům, které se zdají nezdolatelné. V „Katolíku“ vzpomíná, jak ho těšil Msgre Beran v Terezíně, když byl postaven s ním do těžké káry, kterou spolu tahali: „Neboj se, Štěpáne, Pán Bůh to všechno vidí. Ono to všechno dobře dopadne.“ Nyní prý jsou zase společně zapřaženi do jedné společné ká-

ry. Ale slova útěchy z úst metropolitů mu dodávají odvahy k nesjízdné cestě.

Kéž zářný příklad a prosebný hlas vlasteneckého biskupa najde všude porozumění!

TŘI PROJEVY

*LITOMĚŘICKÉHO BISKUPA ThDr ŠTĚPÁNA TROCHTY
K ČESKÉ MLÁDEŽI ZA OKUPACE*

ÚVODEM

Byl jsem požádán, abych dovolil uveřejniti některé ze svých projevů, učiněných v době okupace. Vybral jsem tři, které se mi zdají zvláště významné, jednak z toho důvodu, že byly proneseny na místech pro utváření přesvědčení české mládeže v době nejtěžší zvláště významných, a jednak proto, že smýšlení v nich vyjádřené bylo vlastně všeobecným smýšlením českého katolického duchovenstva a lidu v té hrozná době. Originály řečí byly dobře po čas války uschovány a dočkaly se v neporušeném stavu mého návratu z koncentračního tábora.

Upozorňuji důrazně, že řeči byly proneseny v době největšího nebezpečí, kdy nebylo možno mluvit svobodně a volně a že byly proneseny před shromážděním nábožensky smíšeným a jistě v ohledu náboženském dosti indiferentním. S tohoto hlediska musí býti tedy také dnes posuzovány. Hlavním cílem bylo sblížit hlediska a předejít zbytečným bojům v národě.

Neměl jsem žádného zájmu uveřejňovati tyto projevy, poněvadž je mi jasno, že jsem učinil prostě jen to, co bylo v ohledu národním, náboženském i mravním mou povinností a nechci si proto

činiti ani žádných nároků na vděčnost nebo uznání. Avšak okolnost, že k uveřejnění dochází na žádost jiných a při zcela zvláštní příležitosti, mne přiměla, že jsem k němu svolil.

Domnívám se však, že tyto projevy mohou být ještě i dnes velmi časové a že je dobře s pohledem do minulosti nad nimi se zamyslet. Není totiž správné zapomínati v době, kdy se nám počalo lépe dařit, na hrozné údobí babylonského zajetí a ani na to, co nás a jiné národy do tohoto zajetí přivedlo. Budeme-li si častěji připomínati dobu ponížení, utrpení a smutku s upřímným pocitem vděčnosti Bohu, že nás vytrhl zázračně z jámy lvové, uvarujeme se snáze poklesků a chyb, které by mohly vésti snadno k nové pohromě a porobě. Je totiž velmi snadné vraceti se v dobách bezpečí a klidu ke starým chybám a zapomínati na budoucnost.

A volá-li se také dnes po jednotě a součinnosti všech složek mládeže, je dobře připomenouti, že i v přítomné době je nejlepší zárukou vnitřní spolupráce a jednoty patřičná úcta k nejvyšším hodnotám duchovním, náboženským a mravním a upřímné úsilí o takovou spolupráci, která je založena na uspokojení spravedlivých požadavků všech i upřímné bratrské lásce, která je nejpevnějším základem každé dobře míněné jednoty.

Výtěžek z této publikace, bude-li nějaký, jest určen pro přípravu nového kněžského dorostu mé

pohraniční diecése, v níž je potřeba mravní a duchovní znovuvýstavby nejnaléhavější a která byla následky války nejvíce poškozena. Všem, kdož mi v tomto nad jiné obtížném a pro budoucnost národa i státu tak významném úkolu pomohou, děkuji srdečným „Zaplať Pán Bůh!“ a upřímně jim žehnám.

V Praze dne 26. října, na svátek Krista Krále všech národů a věků L. P. 1947.

† Štěpán Trochta,
biskup litoměřický.

I.

Za zvýšeného národního nebezpečí v posledních měsících r. 1938, když jsme byli ode všech opuštěni, projevila se v českém národě silná vůle po jednotě. Všichni pochopili, že hlavní záchrana je v naší vlastní síle. Také mládež usilovala o organické sloučení a úzkou spolupráci jednotlivých organizačních složek. Jednotlivé složky skautského hnutí uskutečnily bratrské spojení nejdříve, aby tak připravily cestu dalšímu sjednocení ostatních organizací mládeže.

Salesián Dr Štěpán Trochta byl pověřen zesnulým kardinálem Dr Kašparem, aby zastupoval v jednání o podmínkách sloučení zájmy katolických složek jménem českého episkopátu. Jednání vyznělo uspokojivě. Jednotlivé skautské složky sloučily se dobrovolně a ochotně v jednotnou organizaci skautské výchovy Junák. Sjednocení bylo slavnostně prohlášeno v první lednovou neděli r. 1939 na prvním valném sněmu Junáka ve velkém sále Městské knihovny za účasti delegátů ze všech částí Čech a Moravy. Dr Trochta byl vybídnut, aby pronesl na tomto valném sněmu projev, který by junácké pracovníky událostmi depri-mované povzbudil a nastínil jim, jak třeba v nejtěžší době, do níž národ vcházet, smýšlet, jednat a pracovat, aby to vydržel. Snažil se s ohledem na ducha doby i okolnosti naznačit Junákům takový duchovní a mravní program, s kterým by po léta trpkých zkoušek vydrželi, aniž by ztratili jasnou mysl a pevnou páteř. Junáci to vydrželi - byli na svých místech i po dobu okupace a po revoluci se přihlásili opět první k slovu.

Text přednášky je zde uveřejněn tak, jak byl na sněmu skutečně pronesen, a nikoliv, jak byl z důvodů censurních upraven pro tisk a po redaktorských úpravách uveřejněn v junáckém časopise „Činovník“ r. 1939.

Podotýkám ještě, že tato přednáška ležela na stole praž-

ského gestapa psaná na stroji, když byl Dr Trochta na jaře r. 1940 ponejprv zatčen, a smrtelný pot mu vystoupil na čelo, když se z ní měl odpovídat. Hlavně koncepce idey svatováclavské se prý gestapu nelíbila. Tvrdilo, že je nesprávná, namířená proti říši a vlastizrádná. Dr Trochta odpověděl, že my Čechové jiné idey svatováclavské bohužel neznáme a že tedy je pro nás nemožno o ní psát jinak a nemůžeme za to, že třetí říše má o ní odlišnou představu, která se u nás nemohla ujmouti, když o ní nejsme ani dostatečně poučeni.

MRAVNÍ POSLÁNÍ JUNÁKA

Na začátku svého projevu vyřizují vám upřímný a vřelý pozdrav J. E. ndp. kardinála, který lituje velmi, že se nemůže tohoto ustavujícího sněmu Junáka osobně zúčastniti, poněvadž povinnosti jeho vysokého úřadu ho dnes odvádějí jinam (svěcení základního kamene pro nový kostel v Košířích). Nejdůstojnější pan kardinál mne však pověřil, abych ho na sněmu zastupoval, sjezd jeho jménem pozdravil a přál jeho práci hojně zdaru a požehnání. Ujišťuje vás všechny, že při jiné příležitosti neopomine mezi nás osobně zavítati. Tomu všichni rádi věříme, neboť víme, jak Jeho Eminenci na dobré výchově mládeže záleží a víme také, jak rád přispěchá všude tam, kde se jedná o vrcholné zájmy Církve a národa.

A má-li se dnes rozhodovati také o tom, jakým

směrem a v jakém duchu se bude vyvíjeti duchovní i mravní výchova našich nejmladších, tu jde určitě o věc nad jiné důležitou a dalekosáhlou. Nejen to, ale půjde-li vše tak v dobré vůli a shodě, jak slibné začátky naznačují, pak jde o věc vpravdě velikou. Dnešní sněmování mládeže je fakticky počátkem onoho velkého sjednocení paže, vůle, ducha i srdce všech mladých v našem národě, jakého jsme ještě snad doposud neviděli.

Není třeba, aby národ žil v blahobytu a na vrcholu slávy, má-li klásti dobré základy k hodnotám nejvyšším a nejposvátnějším. Ano, dějiny všech věků nás učí docela jinak, učí nás, že opravdové občanské ctnosti se tříbí v utrpení a paže v boji mohutní. To si musíme dnes všichni, mladí i staří, uvědomiti, že za dnešního stavu věcí u nás a kolem nás zůstává nám jen jediná cesta, to jest cesta společné kázně a svornosti, a to je cesta velká a bolestná. Ale věci velké vyžadují velkých obětí a velkých sebezapření. Jen velkými oběťmi mohou být vykoupeny a posvěceny, nedostatkem oběti, jednoty a sebekázně mohou být v samých začátcích ochromeny a předurčeny k záhubě. Myslím, že toto se nestane, že se to nesmí stát, že není nikoho mezi námi, kdo by se těchto obětí bál a kdo by před nimi v tak odpovědné hodině utíkal. To by znamenalo, že takový svůj národ nechce milovat a že neporozuměl velké hodině.

Nikdy nepoznal náš národ tak hořce, co je hrůza

opuštěnosti a zrada falešně předstírané lásky. Ve chvílích úzkosti nedočkavě se ohlížel na všechny strany a zraněn a zrazen klesl se zlomeným srdcem, aby si vypil hořkost svého kalicha až do dna. Nebyli jsme žádné bolesti ušetřeni. Je dobře, když to víme, když na to nezapomeneme, je dobře, když to připomeneme svým dětem. Nikoliv snad hnáni zlobou a pomstychtivostí, ne, po těchto cestách nás nesmí vésti genius národa, ale proto, abychom netrpěli nadarmo, aby z našeho utrpení vzešlo pro národ nové dobro.

V řádu nadpřirozeném netrpí nadarmo ani jednotlivci, ani národy. Ve světle víry hledá každá oběť nějaké ztotožnění s vůlí Boží. A uskutečnilo se toto, tu zasáhly již do hry docela jiné síly a uplatňují se zcela jiné příčinnosti, s nimiž dovede jen Prozřetelnost Boží nejlépe hospodařit. Dějinné kolo osudu národů bude se otáčeti neúprosně dál a Ten, jenž viděl oběti snášené s vírou, učiní také, aby ti, kteří byli na nejbližším pólu, našli opět své místo na slunci.

Není hanbou být v potupě. Je hanbou této potupě vnitřně podlehnout. Jsou neštěstí, jež drtí a ničí na věky, ale jsou neštěstí, jež probouzejí k životu. Nechceme býti obětí možné pohromy, nuže, zůstaniž naším heslem: život a probuzení. Ve chvílích těžkého ponížení a zprznění národní hrdosti i cti chápeme všichni, že je nutno něco podniknout. Není to pouze instinkt sebezáchovy,

který nás k tomu přirozeně pudí. Je to i psychologická nutnost úlevy, neboť národ nemůže žít dlouho ve svém smutku bez dalších škod. Hledaje tedy marně útěchu a záchranu jinde, snaží se ji odkrýti v úsměvu svých dětí a v ně vkládá svoje naděje. Ty kdyby byly pevné, nebály se života, vyrůstli by nám z nich jedinci z ocele, charakterové ucelení, mužové schopní práce, oběti, citu i krve pro nenahraditelné duchovní statky zkoušeného národa! V jejich nadějném úsměvu viděli bychom náhradu za své ztracené štěstí a naději lepších dnů, neboť nevíme, bude-li nám všem dopřáno se jich dočkat.

Proto tu jsme, proto hledáme jednotu ducha i síly a proto se snažíme dáti naší mládeži to, co v ní má vytvořiti rytíře vůle, srdce a ducha pro budoucí boje a vítězství.

Myslím, že nikdo na světě nemůže spatřovati v této snaze nic zlého a podezřelého. Nejsme první, kteří, procitnuvše pod ranou osudu z opojení přechodných hesel, seznáváme, že jediné zdroje a síly národa jsou v jeho vlastním duchu, v jeho vlastní mravní hodnotě. Nejsme první, kteří se přesvědčují, že nutno všechno nejlepší, co se skrývá v národní tradici, znova najít, vynést a zužitkovat. A nejsme ani první, kteří volají po jednotě a semknutí. Národy mnohem větší a silnější nás daly nám v tom až příliš důsledný příklad a provedly si svou věc, ovšem svým vlastním způsobem. Nu-

že, proč bychom tedy my v době nezkrotné touhy po uplatňování národní váhy, proč bychom také my nenalezli svou vlastní nejnadějnější cestu? Opakuji, svou vlastní nejlepší cestu, tu, pro niž nás sama Prozřetelnost stvořila a na niž nás postavila.

Čeká tu již po tisíc let ta naše dálnice, ale častokráte jsme vrávorali kolem příkopů jako opilí a jen zřídka jsme po ní dovedli jít v sevřených šicích a při plném vědomí toho, za čím vlastně jdeme. Nesmíme se spokojiti s myšlenkou, že toto jest naším osudovým údělem, že národ musí býti věčně rozdvojen, rozdělen, rozvaděn pro ideologie a prázdná hesla. Není žádného fatalismu ani v životě jednotlivců ani v životě národů! O úspěchu národa rozhoduje především jeho vlastní vůle a odhodlanost k sebezlepšování a pokroku. Tvrdím, že i národy možno převychovat a vychovat. A když tomu už tak je, tak pro nás zůstává útěcha, že nejsme ještě na vrcholu své národní dokonalosti, že můžeme a musíme dnes s novou nadějí začínati znova a vycházejíce z trpkého poučení, začítí rozhodně lépe.

Proto se obracíme dnes k mládeži, chtějíce jí ukázati tu nejlepší cestu a poprositi ji a zapřísáhnout, aby po ní šla. Aby po ní šla i tenkrát, když chůze po ní bude se rovnat mučednictví a třeba i bláznovství.

Máme před sebou svůj vznešený národní cíl.

V přívalu současných bouří nevidíme ho ještě tak zcela jasně, ale v těžkých dnech neurčitosti nám pomůže víra. Víra nám praví, že Bůh stvořil náš národ, že ho tu chce mít, že to byl On, který určoval jeho úkoly v dějinném společenství a závodění a On ten národ položil do této krásné země, v níž díky Jemu dnes ještě žije; On sám mu přidělil půdu a tolik půdy, aby ho mohla uživit. On přes tisíciletí nad tím národem bděl a On mu dal svaté strážce a přímluvce. Nebojme se, dějinné poslání našeho národa nebylo ještě zcela dokončeno.

Připravujme raději naše mladé lidi pro život tak, aby byli schopni uhodnout tu pravou hodinu, vytušit ten správný způsob, jak v příslušné době národ dobře a správně vést. Mládí touží po boji, nadšení a vzruchu. Tomu já dobře rozumím. A proto národy, které jsou zdánlivě právě na cestě k rozmachu a vidí před sebou určitá vítězství a úspěchy jak hudbu za sebou následovat, takové národy dovedou strhnouti snadno svůj dorost k vypětí veškerých sil až k opojnému nadšení. To se mi nezdá však tak nesnadné, to je přirozené. Podnítit však mládež k nadšení a sebevědomé práci pro národ v době, kdy nelze očekávat brzkých a očividných úspěchů, ach, to je mnohem těžší, k tomu je třeba mnohem vyšších sil a pohnutek.

V prohlášení vládní strany bylo řečeno, že chce, aby výchova mládeže dála se v duchu křesťan-

ském a v tradici svatováclavské. Chápu, že je ještě dnes moc těžké mluvit o těchto pojmech. Chci mít také tolik ohledu k přesvědčení jednotlivců, nechci prozatím tento program šířeji rozvádět, tím méně o něm někoho přesvědčovat. Tolik však, myslím, mi bude dovoleno, abych se odvážil tvrdit tomuto shromáždění, jež považuji za poctivé a čestné, že tu sílu k vytrvalosti a k boji v dobách nejtěžších nalezne naše mládež právě v duchu křesťanském a v ideách svatováclavských. A my nyní musíme si těch věcí poctivě všímat. Musíme je poctivěji a hlouběji pronikat. Musíme umět čerpat ze všeho a z každé příležitosti pro blaho národa. Nebojme se ani určité revise našeho vnitřního přesvědčení, když toho po nás doba a veřejné zájmy žádají. Po trpkých zkušenostech, které právě prožíváme, neexistuje pro nás již nic nedotknutelného. Přesvědčili jsme se, že věci zdánlivě nedotknutelné mohou býti škodlivé a zřejmě svatým a nedotknutelným zůstane pro nás jen to, co je opravdu mravně dobré a národu prospěšné.

Voláme-li po jednotě národa a jednotném vedení mládeže, tu si musíme uvědomiti, že opravdová plodná jednota se neuskuteční, nebude-li uskutečněna jednota vnitřní. Organizační a technické sjednocení provede se celkem snadno. K tomu postačí snad tlak poměrů a vůle vedoucích činitelů. To by však pro vnitřní hodnotu sjednoceného národa ještě nic neznamenal. Není-li tedy

možno při nutném ohledu k vnitřnímu přesvědčení jedinců dosíci v demokratickém státě jednotnosti v názorech, bude snad a musí být možno odstraniti alespoň to, co nás dělilo a oslabovalo. Jsmeť přece národem s tisíciletou křesťanskou tradicí a všichni více méně jsme odchováni ve stejných duchovních a mravních principech a zásadách. Hlavní společná základna je tedy dána a rozhodně je v nás víc toho, co spojuje, nežli důvodů k rozporům.

Je možno, aby se nedohodl národ tak malý, jako jsme my, když se dovedly dohodnout národy mnohem větší a méně ohrožené? Přece se nemůžeme smířiti s myšlenkou, že náš národ bude věčně dějinnou obětí oněch osudových výkyvů, jež jsme si zvykli nazývati revolucí a reakcí. Přítomný úsek našich dějin bude jednou přísně zkoumán, a ti, kteří ho budou zkoumati, nebudou asi schopni vžítí se dobře do naší dnešní svízelné situace. Je třeba tedy odvahy, ale je třeba také odpovědné obezřetnosti. Bohužel je těžko zaujmout za stávajících poměrů veřejně jednoznačné stanovisko a naše postavení je tím nesmírně ztíženo. Ať jest již tomu však jakkoliv, nechceme a nepřejeme si, aby toto údobí bylo někdy nazýváno reakcí a aby bylo jednou nespravedlivě posuzováno. Cítíme plně veškeru odpovědnost před dějinami a přál bych si, aby naše počínání bylo takové, aby bylo jednou každému jasno, že jsme učinili pro zabezpečení ná-

roda to nejlepší, co se vůbec za daných okolností učinit dalo.

Nechceme dávatí podnět k novým omylům v dějinách svého národa. Jde o to, vytvořiti šťastnou syntesu všeho dobrého, co bylo v národě nashromážděno během těch tisíce let. Doba knížecí, královská, husitská, doba poroby i doba republiky měla svá aktiva a měla i svá pasiva. To dobré chceme sebrat a zhodnotit, co bylo zlé, zhoubné a podvratné, s tím chceme na věky zúčtovat. Ale je třeba k tomu mít potřebné odhodlání.

To bude asi základna, na níž možno se sejít při tvoření hodnotného a soustavného národního díla i při respektování vnitřní svobody. Té svobodě rozumíme tak, že veškeré sjednocovací snahy, veškerá jednání, spolupráce, osvětová činnost atd. budou se díti tak, aby náboženského přesvědčení jednotlivců bylo co nejvíce šetřeno a aby tato činnost nepřekážela jednotlivcům v plnění jejich náboženských povinností. Ba naopak dlužno pěstovati záměrně vzájemný ohled a vzájemnou úctu, neboť jedině takto vytvoříme nutné předpoklady pro bratrské soužití. To, co je hodnotné, duševně silné, poctivě objektivní a mravně čisté, uplatní se samo. Pravdě a dobru nesmíme nikdy brániti. V žádném případě však nesmíme opakovat staré chyby, chceme-li zakládati nový život. Dějiny se valí přes naše hlavy příliš překotným a bezohledným tempem. Nelze mařiti čas, abychom nebyli

znovu bolestně překvapení. Při malých možnostech, které nám zbývají, a nesčetných komplikacích a těžkostech v nás a kolem nás třeba odstraňovati rychle a rázně každou překážku, nezastavovati se příliš u věcí bezvýznamných či méně významných. Jednati rychle, cílevědomě a moudře, to je příkaz přítomné hodiny. Bylo by jen na škodu věci ztrácti čas nářkem a ohlížením se na hořící trosky zklamaných tužeb, máme-li jen drobet naděje, že dobrým spěchem za dosažitelným ideálem dosáhneme bezpečných výsledků a záchrany.

Tyto myšlenky nebyly snad ani tolik pro mladé, jako spíše pro ty, kteří jsou zakořeněni ve starých poměrech. Nutno v nich však také mladé generace vychovávat. Nedáme-li národnímu sjednocení do vínku tyto zásady, obávám se, že by se mohly vlouditi do veškeré té práce zárodky nových zel a pak postačí několik let, aby příští doba znehodnotila a opovrhla tím, oč my dnes s takovou opravdovostí usilujeme. A proto si musíme v této slavnostní chvíli slíbiti svatosvatě:

1. Naším největším příkazem v této republice bude vymýtiti jakýkoliv ideový boj, který by rozvracel národ a stavěl psychologické a citové přehradu mezi naši mládež. To, co nás vždycky ničilo, musí býti odstraněno radikálním řezem, a kdo by chtěl pěstovati takové způsoby i nadále, nutno jej postaviti na pranýř vlastizrádců. Svornost a

vzájemný respekt neznamenaají ovšem ani netečnost ani lhostejnost v nábožensko-mravním životě. Přejeme cele jednomu každému plnost náboženského života, vědouce, že právě v něm spočívají zdroje radosti, idealismu, nadšení a obětí, kterých dnes nedovedeme ještě ani doceniti a které nám nemůže nikdo jiný dát. Ovšem pro svornost musíme na mnohé zapomenout a mnohé si odpustit. Obávám se, že my sice mluvíme všichni o jednotě, ale srdcem svým dlíme u svých starých názorů a zvyků, u starých organizačních zvyklostí a osobních zálib.

V tomto se podobáme Izraelským, vracejícím se tužbou k hrncům masa a cibulí v Egyptě, když jim bylo jíti dočasně tvrdou pouští, při čemž ztráceli se zřetele svou vlastní svobodnou otčinu. Není to rozumné ani správné, neboť situace zatím nepoukazuje na to, že by se egyptské časy brzy vrátily. Je nutno podstoupit dlouhou křížovou cestu pouští a vydobýt sobě, aneb alespoň potomkům, zaslíbené země utrpením a krví.

2. Naši Junáci se musí vzájemně *milovat*. Jen opravdová láska dovede nám osladit, co je opravdu hořké a lidsky skoro nesnesitelné. Za hranice bychom se marně dívali, nikdo nám v přítomné době nepomůže, nikdo s námi vnitřně dost necítí a nikdo našich vnitřních obětí nedocení. Laciného pochlebování už nechceme, byli jsme jím již dosti v hloubi duše uráženi. Máme také právo na urči-

tou dávkou národní hrdosti a cti a nenecháme si již nic předstírat. Největší útěchou a radostí pro každého syna a pro každou dceru českého národa dnes musí býti, a Bůh dá, také bude, možnost popatřiti vždycky a kdekoliv s klidným svědomím upřímně v tvář svého spoluobčana v opravdové důvěře a naději, že si rozumíme a že jsme pochopili. Ten pohled nám musí říci všechno, i to, co si dnes říci nemůžeme - ten pohled nás musí vzájemně posílit. My jsme se sami sobě v národě příliš odcizili. Hledali jsme zbytečně náhradu za hodnoty, jež podle přirozeného práva vyrůstají jen v lůně národa, v cizích ideologiích, které se ukázaly být v rozhodných chvílích nedostatečnými a neupřímnými. Nevzdáváme se spolupráce s jinými národy, nechceme se ani uzavírat dobru, v němž nám jiní národové mohou býti vzorem, sledujeme všechno pozorně, dívajíce se k Západu a snad ještě s větší nadějí k Východu. Přitom je nám však jasno, že dnes musíme věřit především sobě, své mravní síle, svému duchu, svému národnímu charakteru. Jsme křesťané a učení Kristovo je určeno k tomu, aby utvořilo ono všennárodní bratrství, jež má býti podkladem mezinárodní spravedlnosti. Ale to samé učení Kristovo neruší v ničem přirozeného vlasteneckého citu, ba naopak posvěcuje lásku k vlasti a národu tak, že nad ním dovedeme po příkladu Kristově nejen plakat, nýbrž i podstoupiti pro něj i Kalvarii a na ní umírat.

3. To je onen duch sebeobětování, ke kterému musíme naši mládež rozhodně vychovávat. Vysoký pojem o povinnosti, radost z dobře vykonané práce, a to i z té práce, která se příliš nerentuje, ale která je poctivá a dobrá, protože slouží bližnímu. Cítíte, jak se vaše hrud rozšiřuje, jak vaše zraky znovu planou, vidíte-li v duchu již šiky nové junácké mládeže, která má hlubokou úctu k občanským ctnostem, nenávidí nepoctivost, nespravedlnost a kořistnictví, bojuje proti protekcionářství, duchovní plytkosti. Neplní se vaše nitro novou nadějí, cítíte-li, že v této mládeži je láska k vlasti a obětování se pro ni je jí po lásce k Bohu nejvyšším statkem, že oběť za ni považuje za věc prestiže a cti? Nuže, připravte jí k tomu všechny předpoklady a podporujte ji všemožně, když se chce pro tyto vznešené cíle připravit poctivým bojem. Boj tento se odehrává především v nitru a od tohoto vítězství závisí dnes stavba charakteru. Zítřka od něho bude záviseti výstavba českého národního života a jeho zabezpečení.

4. A ještě jedné věci se musíme naučit. Nám nestačí jen svornost, my potřebujeme též kázně. My víme, že český člověk dovede býti podnikavý a houževnatý. Český člověk však je také velikým individualistou a kritikem. Je v tom snad také kus dobra, avšak je zapotřebí též přinést nějaké oběti v zájmu celku a své osobní sklony tak trochu přiseknout, je třeba nalézt též nutné spojovací člán-

ky, aby byl celý národ z kvádrů poctivých, pevných, avšak i dokonale v sebe zapojených. A i když ta česká ukázněnost nebude navenek tak strohá a nacvičená, jak vidíme dnes jinde, musí být a musí vycházet z vnitřního přesvědčení a musí být více cílevědomá a důsledná. I v této věci možno mládež vychovávat. Je přece samozřejmou věcí, že ukázněnost vnější závisí na ukázněnosti vnitřní.

Ach, věřte mně, přátelé, náš národ má v sobě ještě mnoho plodných zdrojů, ukrytých sil a mnoho dobrých vlastností. Podaří-li se nám odstraniti vady, jež tyto dobré vlastnosti často znehodnocují a ničí, vykonáme kus dobré a záslužné práce pro národ. Popatřte jen, jak ten náš národ, početně malý, hospodářsky podlomený, ve svých nejsvětějších citech zraněný, ve všech nadějích zklamáný, dovede znova povstávat k životu a opět přinášeti velké oběti pro svůj stát a pro své bratry. Není to důkazem, že je schopen přinášeti velké oběti až do posledního dechu a že si nakonec obětí vykoupí svou záchranu a svolá požehnání Boží? Snad je někdy až příliš měkký a citový a nechává se sváděti dobrotou svého srdce někdy i tam, kde by bylo spíše na místě energické jednání. Odpouštět je ctností, ale změkčilost je slabostí. I tu nutno nalézt jakousi střední cestu. Bude-li naše dobrá vůle chápána, tu jsme ochotni podle evangelia i odpouštět. Má-li jí však býti zneužíváno k bití bratří naší vlastní krve, a to na rodné dědičné pů-

dě, tu je třeba naučiti naše mladé Junáky býti muži ze železa a ocele, muži se srdcem rytířsky chrabрым, muži s vůlí, jež nezná záchvěvů slabých chvil, a s duchem, jenž si dovede promyslit svou věc až do podrobností a důsledně ji provést a uhodit pravým způsobem na pravém místě a v pravý čas, muži se srdcem, jež dovede sice odpouštět, ale nikoliv ustoupit, když se jedná o práva nejsvětější a nezadatelná.

Nepotřebujeme pro nástup mladého národa hledat ideologií nových a nevyzkoušených. Nepotřebujeme ani osvědčené národní tradice znetvořovat a překrucovat. To všechno, co jsme si zde řekli, vyplývá z nauky evangelia a osvědčilo se v tisícileté tradici svatováclavské. Nechtějme nyní falšováním posvátných tradic odvracet od sebe pomoc Boží, když jí nejvíce potřebujeme, nechtějme se ani zbavovati mocné přímluvy našeho svatého patrona, vymýšlejíce theorie, které čpí pohanstvím a ducha hrdinství zaměňují za brutální čin, tedy věci, s nimiž svatý Václav neměl přece nikdy nic společného.

Chceme, aby nám vyrostl Junák ušlechtilý, zcela náš, český, dobrý, inteligentní, vytrvalý a pevný. Jen takovému můžeme svěřiti osudy země koruny svatováclavské a jen takový nám může býti zárukou, že na jeho práci spočine požehnání Boží.

Prohlašuje se totiž, že tato republika má býti národní, sociální a křesťanská a ten křesťanský

charakter má býti jaksi vyjádřen ideou svatováclavskou. Dějí se tu však záměrně omyly a mystifikace. Jsem rád, že tu mohu říci v tak významném shromáždění mládeže Čech a Moravy slovo jasné a včas a dokud je to vůbec ještě nějak možno. A chci to říci při plném vědomí dějinné důležitosti a při plné odpovědnosti před tím, co bude následovat, neboť věřím, že jednou bude třeba se k tomu odvolat. Nuže, chápejte dobře. Idea svatováclavská, tradice svatováclavská, to není slabost ani poraženectví, jak by se vám snad chtělo namluvit, a to dokonce i od těch, kteří se v tom ani nevyznají a kteří před nedlouhým časem ještě o svatého Václava vůbec nezavadili. Pro nás je svatý Václav více nežli předmětem historicko-politických úvah a filosofování o poměru českého státu k říši, ač i tam postupoval svatý Václav obezřetně a moudře podle tehdy všeobecně vládající mentality a podle okamžitých nezbytností. Pro nás je svatý Václav symbolem. Pro nás je tím, čím po staletí českému národu opravdu byl a čím ho chceme mít, tím, co svatý Václav pro český národ po věky znamenal a co pro nás musí znamenati hlavně v této osudové chvíli. Máme-li z něho načerpati tu sílu, které potřebujeme a která v něm skutečně je, a předejítí vývoji, který by poškodil jeho čest i nás, kteří jsme jeho dědictvím, musí býti mezi námi v této věci jasno. Nuže, pro nás je svatý Václav především Bohem vyvoleným

a českým lidem vytouženým vyslancem a přímlovcem v nebesích. Přímlovcem, jenž hájí zájmy svého dědictví před trůnem nejvyššího Vládce, Původce veškeré moci a Osnovatele dějin. Je tedy obhájcem toho posvátného a nedotknutelného dědictví, které je symbolisováno jeho svatováclavskou korunou a které je vryto v naši paměť i v naše srdce. Jeho posvátná koruna symbolisuje nejen Čechy a Moravu, ona představuje, jak dobře víte, ještě i jiné země, jež patří podle historických práv ke koruně svatováclavské. Tyto země nosí svatý Václav stále ve své starostlivé myšli a milujícím srdci, neboť jest patronem celého tohoto posvátného a nedílného dědictví. Uvědomte si tedy dobře, že svatý Václav nic ze svého dědictví neodstupoval a v ničem nesmlouval, že s Mnichovem nemá nic společného a žádných územních oprav neprováděl ani hraničních kamenů nepřenašel. Svatý Václav, náš nebeský patron, dívá se na své dědictví s nebes výšin tak, jak se na ně díval před staletími. V jeho názoru se nic nezměnilo a přimlouvá se za celé dědictví své, neboť celého jest patronem a dědicem. V tom je naše naděje a v tom je naše síla, v tom je také nejlepší záruka, že tento dědic zemí koruny svatováclavské učiní vše, aby přes přívaly bouří a vichřic dědictví toto ostříhal, pohromadě udržel, a že se přičiní, aby bylo opravdu dědictvím jeho.

Více vám toho již opravdu říci nemohu, ale dí-

ky Bohu, vidím, že není ani potřebí. Vždyť mluvím k českým Junákům, kteří tyto věci chápou a kterým v této době netřeba mnoho povídat, aby dost pochopili. Vždyť chceme, aby nám vyrostl Junák ušlechtilý a zcela náš: český, dobrý, inteligentní, předvídavý, vytrvalý a pevný. Jen takovému můžeme svěřiti osudy země koruny svatojáclavské a jen takový nám může býti zárukou, že na jeho práci spočine požehnání Boží.

Vím, že někteří z vás nesdílejí všech mých názorů, všichni však musí uznati, že to myslím v dané situaci, jak nejlépe možno. Rozhodující věcí je, když to myslíme všichni nakonec dobře a když námi vyznávaný program přispěje k utužení a záchraně národa. My katolíci budeme spokojeni, když nám dovolíte věřit, že na tom, co se zde děje, má zájem také Bůh a když nám dovolíte s pomocí Boží spolupracovat na jednom velkém díle záchrany mládeže a zabezpečení budoucnosti národa a když nám dovolíte za tento horoucně milovaný, ponížený a zkoušený národ také se modlit.

II.

10. V. 1939 obdržel Dr Trochta dopis, z 8. V., tohoto znění:
„Vážený pane doktore! Komise mládeže NS začíná s velkorysou organizací mládeže. Známe Vaše schopnosti a cenné zkušenosti v otázkách mládeže a žádáme Vás proto, abyste se zúčastnil práce v subkomisi mládeže národního souručenství, které byl dán úkol vypracovati ideový podklad, organizační řád a pracovní plán jediného hnutí naší národní mládeže na území Protektorátu.

První schůze této komise koná se ve středu dne 10. května ve 3 hodiny odpoledne v budově výboru poslanecké sněmovny. Místnost bude označena na vývěsní tabuli nad vratnicí u hlavního vchodu.

Očekáváme, že se určitě této první schůze zúčastníte a těšíme se na spolupráci. Vlasti zdar.“

Jelikož se Dr Trochta vždy stranil věcí, které měly nějakou spojitost s politikou, výzva ho značně překvapila a neměl z počátku úmyslu jednání se zúčastniti. Po delší úvaze si však řekl: Dnes nemůže již jíti o žádnou politiku, dnes se jedná jen o záchranu národa, mravnosti, lidství a křesťanství. Obával se také, aby v důsledku stísněných poměrů a nátlaku komise mládeže nedala se zastrašiti a neusnesla se na nějakém ideovém a organizačním řádu, který by nebyl dostatečnou zárukou, že mládež bude v ohledu národním, mravním a náboženském přes nejnebezpečnější údobí našeho národního bytí vedena pevně a svědomitě. Při zasedání komise mládeže projevila se skutečně značná nejednotnost a neujasněnost v názorech, hlavně pokud šlo o nastínění ideového programu, který měl býti mravní náplní hnutí. Po delších debatách byl Dr Trochta vybídnut, aby vypracoval námět ideového podkladu. Učinil tak v hrubých rysech a v dalším plenu komise byl návrh jím přednesený jednohlasně přijat a předseda subkomise výboru

mládeže NS p. Ing. Vladimír Gregr text převzal a neznámo, co se s ním potom dalo. Podotýkám, že nešlo o definitivní vypracování, nýbrž o jakýsi podklad k němu. K podrobnému propracování se Dr Trochta již nedostal, protože bylo mladé národní souručenství rozpuštěno.

IDEOVÝ PROGRAM HNUTÍ MLÁDEŽE V NÁRODNÍM SOURUČENSTVÍ

Je málo úkolů tak obtížných jako navrhnouti ideový program hnutí mládeže v národě, který byl tak dlouhou dobu dobrovolně i záměrně ideově roztržštěn a v situaci dobou i prostorem tak svízelné. Proto to, co je zde načrtnuto, nechce býti vyčerpávajícím elaborátem, nýbrž pouze myšlenkovou osnovou, která bude vyžadovati co do obsahu, hloubky i co do praktické aplikace v jednotlivostech dalšího propracování. Myslím, že nejlepším a nejspolehlivějším naším spolupracovníkem v tom ohledu bude čas a zkušenosti, jež budeme svědomitě a rychle hodnotiti. Prozatím nejlepší zárukou úspěchu pro nás bude: co nejvíce si problémy zjednodušit a viděti je nezaujatě a jasně a řešiti je metodou rychlou, logickou a účelnou.

MLÁDEŽ NÁRODNÍHO SOURUČENSTVÍ

Pouhá existence a název tohoto organizačního útvaru nám dává již v hrubých rysech program.

Máme zde dnes devadesát osm procent veškeré české mládeže v jednom šiku. Ať každý dobře uváží, že před rokem na to tak ještě nikdo nemyslel a že před několika měsíci se do toho mnohým nechtělo. Podařil-li se bez všeho propagačního hluku tak přesvědčivý a spontánní nábor mládeže jako nikdy předtím v našich dějinách, to znamená, že se s tímto národem něco děje, že se v něm událo něco, čeho jsme předtím nikdy v té hrozném míře a v té hrozném formě nezažili. Události byly a jsou dějinně tak dalekosáhlé, že i u těch starých, kteří byli rozdělení a rozvaděni a kteří toto dělení z důvodů stranických a zájmových někdy i programově pěstovali, zvítězila nakonec láska k národu a vlasti nad sobectvím a osobním zájmem. Vážnost okamžiku je taková, že najednou všichni cítí, že nesmí býti mezi námi přehrad a že nesmí býti članku v národě, který by nebyl kalen a zkoušen v jednom společném ohni. Tak vzniklo národní souručenství a tak vzniklo národní souručenství mladých, které jako zdárný a obětavě milující syn chce svého otce podporovat a jíti s ním ruku v ruce těžkým národním životem. Domnívám se osobně, že pohnutky, jež vedly k tomuto sjednocení, jsou nanejvýš ušlechtilé a čestné. Chci se domnívati, že ušlechtilým bude i duch, jímž bude toto souručenství žít. A je-li tomu tak, tož i Bůh dá jeho práci hojné požehnání.

NÁRODNÍ SOURUČENSTVÍ

My všichni se vším, co krásného a dobrého ve své vlasti a v svém národě máme, pocítili jsme se najednou v osudné chvíli tak tragicky opuštěni. Viděli jsme, že nás všichni opustili, a ano, že jsme v mnohém opustili i sami sebe. Viděli jsme, že za nás a za všechno, co je naše, nechce již žádný na světě ručit, a tu, ač zdrceni ranou a slabí, řekli jsme si, - museli jsme si to říci, - že zbabělost a malomyslnost by byla sebevraždou a hříchem, řekli jsme si, že si budeme za sebe a za to, co máme, *ručit sami*. To je naše národní souručenství. Jako když si dva přátelé, více přátel, když si celý národ ve chvíli neštěstí podává svorně ruce s přímým a odpovědným pohledem do očí a praví jeden druhému a praví si to všichni navzájem: Já tě neopustím. Padnu, ale neopustím. Na to ti podávám svou pravici a na to ti před živým Bohem přísahám. A to si říkají všichni, žádného nevyjímajíc. Za to si ručíme všichni společně. - Souručíme.

Ručíme si všichni navzájem že zůstaneme tím, čím jsme, totiž opravdovými Čechy, ale neručíme za to, že zůstaneme takovými, jakými jsme. Naopak, přísaháme si, že chceme být vždy lepšími, dokonalejšími, pevnějšími v obětech pro vlast; že vše, co nás oslabovalo, rychle a rádi odstraníme a že se budeme chápati ochotně všeho, čím budeme sílit, čím porosteme a čím se mravně obohatíme.

Ručíme za svou řeč, za tu svou sladkou mateřštinu, že nám bude vždy milá a jedinečná jako žádná jiná na světě a že my mladí ji budeme vždy vzdělávat, propagovat a šířit i za nejtěžších poměrů, jako to činili naši otcové. Všechny řeči si budeme vážit, všechny studovat a ctít, ale v té naší české se budeme denně něžně, ba vášnivě kochat v nejintimnějším koutku svého srdce, neboť ona již tolik trpěla, ona si té naší lásky zaslouží. Budeme ji milovat horoucně a pevně, poněvadž kdybychom ji my nemilovali, již nikdo na světě by ji nemiloval, kdybychom my na ni zapomněli, celý svět by na ni zapomněl, kdybychom se za ni styděli, celý svět by jí opovrhoval. Bez naší lásky by brzy hořem a hanbou zemřela a již nikdo by ji z hrobu nevzkřísil.

Ručíme za svou vlast, za svoji rodnou hroudu. Víme, že tato naše láska k rodné půdě nedá se vtěsnat v žádné hranice a nikdo na světě nám nemůže zakázati, abychom všechno to, co považujeme za své, co je ztropeno a posvěceno potem českých čel a krví českých synů, vášnivě nemilovali. Přehlížíme v duchu naše dějiny, bohaté, bolestné a slavné, sledující, jak česká vojska hájila rekovně každou píď té naší svaté požehnané půdy, sledujeme, kde všude byla zavražena krví našich předků, uvědomujeme si, že na území koruny svatováclavské není snad místa, jež by nebylo českou krví posvěceno. Zalétáme v duchu až do šerého

dávnověku, abychom viděli, kudy všude prošli slovanští praotcové, než stanuli s lidem v této své zemi zaslíbené. Sledujeme, kde všude česká ruka nořila v půdu rádlo, aby připravila chleba pro české děti. To je ten zákon půdy, psaný v dlouhé historii krví a potem, bojem i jásotem, prací i utrpením, zákon zcela přirozený, jehož hlasu nelze utlumiti, jako nelze utlumiti hlasu Božího, ozývajícího se ve svědomích a srdcích lidských.

Ta naše vlast byla kolébkou tolika mužů rekových a slavných, šlechtných a pilných, velkých mužů i žen. Země, jež zrodila světce a mučedníky jako málokterá jiná, kolébka křesťanství a civilizace i pro mnohé jiné národy.

Každá velká a ušlechtilá myšlenka našla v ní bohatou živnou půdu i hluboké pochopení a všechno bylo nám předáno a rozhojněno naší mluvou, naším písmem, naším uměním.

Umění vybralo si tuto zemi, aby v ní postavilo mnohé ze svých nejkrásnějších pomníků a všemohoucí ruka Boží i snaživá ruka lidská upravila ji tak, že můžeme zpívat: zemský ráj to na pohled.

Za takovou vlast ručiti je výsadou a ctí. Za takovou vlast umírat je krásnou odměnou. Ale byla ta naše vlast i svědkem mnoha běd, nesvárů a bratrovražedných bojů. Proto však ji nesmíme přestat milovat. Naopak, nebylo-li jí dopřáno těšiti se na dlouho z toho bezpečí, bratrského soužití a trvalého míru, jehož k svému plnému a spo-

řádanému rozvoji nezbytně potřebuje, to nám připomíná, že jsme tu k tomu my, mladé národní souručenství, abychom jí svou prací a obětí, svou vynalézavou láskou připravili šťastnější dny, neboť nás k tomu zvláště dějinná chvíle zavazuje. Jen mravní sketa, nízký egoista a člověk pohodlný a zlý mohl by nerozuměti tomuto zoufalému volání národa a vlasti a zůstat k němu tupě hluchý. Ale mladí muži, kteří si podali ruce ke spolupráci v mladém národním souručenství, ti vědí, ti vědět musí, že tato záchrana, rozkvět vlasti, národa a jeho statků je dnes naším společným největším a nejzávažnějším úkolem, jemuž sloužiti znamená čestně žít, pro nějž umíratí znamená čestně vítět.

VELKÉ A SVATÉ ÚKOLY MÁME PŘED SEBOU

Velké úkoly potřebují mužů velikých a velikých obětí. Je nezbytné především dívat se na věci správně a správně je hodnotiti. Máme-li na mysli své přítomné zeměpisné a dějinné postavení, tu je nám jasno, že jsme národem příliš malým a slabým. Ale jsme národem, jejž Prozřetelnost Boží záměrně stvořila spolu s jinými, národem, který vzešel z vůle Boží právě tak jako jiní národové. A Všemohoucí - možno říci - postavil náš národ na místo čestné a privilegované zde v srdci Evropy a jeho mocná ruka vykreslila mu kol dokola krás-

né přirozené hranice, které mu byly i přirozenou ochranou.

Není tedy z naší vůle, že jsme právě na tomto geografickém místě, kde se i jiným líbí. Bůh nás tu postavil. Ale když tu už jsme, když jsme tu vyrostli a se rozhojnili, tu vyplývají pro nás z takové skutečnosti dnes především tři svaté povinnosti:

1. Starati se o to vytrvale, moudře a každodenně, abychom tu mohli věčně a pokojně žít, rozvíjet se a tvořit a uhájiti k tomu cíli potřebný životní prostor a tak možnost života.

2. Nespouštěti se zřetele naše zvláštní dočasné postavení a nalézti v dané těžké situaci takový poměr k svým sousedům, který by našim životním zájmům národním nejlépe vyhovoval a nejméně nás ohrožoval.

3. Vědouce, že jsme národem malým, zbaveným v přítomné době téměř všech samostatných možností, musíme nutně vyvinouti v péči o národ největší úsilí, uschopňující se účelně k nejradikálnějším sebezáporům, trpělivosti a obětem, neboť jenom tak přece něco dokážem. Nepřeceňujme však svých sil a nepouštějme se předčasně do úkolů, na něž ještě nestačíme, anebo pokud na ně nestačíme.

Jednati proti těmto třem normám znamenalo by pracovati k sebevraždě národa a na to nemáme práva. Zato je svatou povinností každého z nás, abychom dědictví otců předali neztenčené a rozhojňené budoucím pokolením. Doba sama napoví

těm, kdož národ opravdu milují a chtějí pro něj přinést oběti, kdy a jakým způsobem je bude třeba přinést.

JE NUTNO JEDNAT RYCHLE A RÁZNĚ

Nachází-li se někdo v nebezpečí smrti, v prvním okamžiku sahá po léku, který je nejbliž po ruce. Tak i my musíme počítati s prostředky, které nám zůstaly. Tonoucí nemá čas na to, aby studoval dlouho zákony statiky, nýbrž koná ty pohyby, které se mu zdají v okamžiku nejužitečnějšími pro záchranu života. Toť naše situace. A náš nejbližší úkol? Naléztí stůj co stůj, a to co nejdříve, pevnou půdu pod nohama, a když se začne sesouvat, hledat vždy novou, únosnější základnu. Jen tak vneseme alespoň trochu klidu do našeho společenského života, bez něhož se nepodaří žádná práce.

Nezapomínejme, že máme v národě ještě mnoho lidí, kteří si zvykli na určité pojmání národního života a určité metody, které dnes nejsou ani účinné, ani časové. Tito lidé, jinak snad zasloužilí a velmi vážení, nebudou míti dosti duševní pružnosti, aby dovedli situaci rychle chápat a zaujmout k ní bleskurychle praktické, užitečné stanovisko. Tito lidé budou sice chápat a propagovat potřebu jednoty, svornosti a spolupráce, nedovedou však pro takovou jednotu připravit příznivé psychologické prostředí, poněvadž nedovedou ze svých

ustrnulých zásad a neuskutečnitelných snů nic sledovat - ani to, co není podstatné a zásadní. To proto, že mezi podstatným a vedlejším vůbec rozlišovat nedovedou a zbytečně plýtvají energií, jíž by mělo býti použito k důležitějším věcem. Takoví lidé, zatížení nepraktickým ideovým základem, který jim ztěžuje rychlý krok a zatemňuje jasný obraz, budou muset mít odvahu buď okamžitě revidovat své metody, anebo vzdáti se aspirací na vůdčí místa v přítomné době. Až bude možno tvořit v poklidu, mohou se opět přihlásit.

Národní souručenství bylo utvořeno velmi rychle s okamžitým instinktem tonoucího. Nemůže tam býti tedy podle mého soudu již všechno dokonalé, propracované do důsledků a pro každou eventualitu dostačující. Na to nebylo ani dost klidu ani dost času. Národní souručenství musí žít proto každodenní snahou po zdokonalení svých lidí i method. Avšak i při této snaze to zaskřípe často v soukolí, poněvadž jde o stroj sice nový, ale sestrojený převážně ze starých opotřebovaných součástí i s usazeninou starého nánosů a prachu. I s touto okolností nutno počítat. Bylo by velkým omylem považovati situaci za dořešenou. Dořešena asi nebude nikdy. Bude však velkou věcí, bude-li souručenství alespoň takovým orgánem, který je schopen býti vždy na stráž a zachránit pro národ v jednotlivých případech, co se zachránit dá.

Zatím co národní souručenství, jak se zdá, dělá, co může a jak může, národní souručenství mladých bude již míti určitou možnost na svůj úkol se připravit, aby bylo jeho platným, účinným a hbitým pomocníkem a doplňkem. Pokládáme-li však za samozřejmé, že v duchu a v pracovních methodách národního souručenství mohou býti rozdíly, musíme požadovati nekompromisně, aby v mladém národním souručenství byla co největší jednotnost názorová i methodická a aby jí bylo dosaženo co nejdříve. Tedy naléhavá nutnost pečlivého výběru obětavých, schopných a hbitých funkcionářů a rychlé jejich školení. V průběhu několika týdnů měla by býti již celá organizační síť se schopnými, prozíravými a krajně obětavými vedoucími v čele úplně rozvětvena a obsazena a celý aparát v účelné a pohotové činnosti. Každý vedoucí a každý člen musí znát jasně svůj program a cíl, který bude v subkomitétu mladého národního souručenství jako nejúčelnější vypracován a který bude pro všechny jednotný. Kdo nebude schopen této duševní disciplíny, nepatří na vůdčí místo. Jedině tak bude zaručena naprostá spolehlivost, spolupráce a jedině tak tato spolupráce dosáhne nejvyššího stupně účinku. Toto je požadavek, jemuž se musí podrobiti všichni ochotně, i když nemají hned všechno odůvodněno a když hned všemu nerozumí. Co nevidí dnes jasně, to jim odůvodní doba a výsledek jejich obětavé prá-

ce. Proto by měli být vedoucí tak bystří, mravně založení a ukáznění, aby bylo možno na ně vždycky spolehnout, i když z důvodů snadno dnes pochopitelných nebude možno každý pokyn veřejně odůvodňovat.

JEDNOTNOST IDEOVÁ

Idea bývá hybnou silou veškerého historického dění. Čím je myšlenka větší, plnější, plodnější, prostě universálnější a mravnější, tím větší v sobě chová tvořivou a obrodnou sílu.

Úkolem mladého národního souručenství je vyvésti národ z nynější duchovní deprese, myšlenkového chaosu a mravního ponížení. Překlenout temné údolí smutku, jímž národ prochází a převést ho při nejmenších ztrátách na bezpečný břeh záchrany. Jelikož tato práce má býti vykonána důkladně, rychle a za okolností neobyčejně těžkých, jde o práci přímo nadlidskou. Tato práce bude vyžadovati velkých přemáhání, velkého přemýšlení a trpělivé vytrvalosti a nemůže býti odměňována ni ziskem, ni slávou. Bude narážeti na všech stranách na obtíže všeho druhu, obtíže skutečné i záměrně vytvářené. Nemůže býti prováděna ani za okolností nějak okázalých a za všeobecného nadšení; - momenty, které při podnikání mládeže hrají téměř rozhodující roli.

Musí to býti práce opatrná a trpělivá. A podo-

týkám, i velmi obezřetná. Netoliko zde může býti leccos úmyslně mařeno, ale také budoucí, kteří nežijí s námi v této pohnuté, nepochopitelné době a prostředí, mohou leccos nesprávně posuzovat a spatřovati slabost a zbabělost tam, kde nebylo jiného východiska k jednání. To všecko třeba míti v patrnosti. K tak nadlidskému, dalekosáhlému, k tak delikátnímu úkolu je potřebí opravdu ideálu všemohoucí, strhující a podmanivé síly.

Najdeme pro náš národ takové mocné, jednotící heslo? Pro národ, který byl tolika, i neupřímnými hesly klamán, štván proti sobě, vnitřně rozvrácen a mravně oslabován? Všechna ta hesla cílila v první řadě na svou stranu. To je pochopitelné, neboť v mládeži je síla, elán a budoucnost. Ale mládež zde není k tomu, aby na ní dělala každá doktrína své pokusy. To musíme k mládeži přistupovat s mnohem větší odpovědností a ctíti v ní individualitu, člověka, jeho svobodu a jeho mravní vznešenost, ke které mu máme pomoci. A zvláště v této pohnuté a odpovědné době měli bychom přivésti českou mládež k nejvyšší mravní výši, neboť jenom tak bude zárukou, že jejím zásahem si nakonec z daných těžkých poměrů přece nějak šťastně pomůžeme. Proto musíme naši mládež oduševnit a spojit nějakým šťastným společným programem.

Nemá-li národ zahynout, toto jednotící heslo a tato společná silná idea se najít musí. A kde je?

Který genius nám ji odhalí? Myslím však, že ji již máme a že ji nosíme v sobě. Je třeba jen mít odvalu k ní se přihlásit. Věc vyžaduje ale delšího rozboru a odůvodnění. To bude druhou částí načrtnutého programu, a doufám, že vám ho budu moci při blízké příležitosti předložit. Zatím vám chci jen tolik prohlásit a všechny vás zapřísáhnout: Mějte na paměti, že naším nejposvátnějším heslem, na něž nesmíme ani na vteřinu zapomenout a z něhož nesmíme slevovat a jemuž každý z nás musí celou svou bytostí žít, je *jednota a svornost* za každých okolností, jednota a svornost i za cenu smrti. Jen v tom je naše záchrana. To je také nejkrásnějším úkolem mladého národního souručenství, že je povoláno k tomu, aby vedle zevnějšího sjednocení národa provedlo i duchovní sjednocení vnitřní a dalo mu podklad trvalý. Tím položí nejbezpečnější základy pro věčný život trpce zkoušeného národa a ukrátí jeho očistec.

III.

Dne 14. června 1939 obdržel Dr Trochta od výboru národního souručenství dopis tohoto znění:

„Vážený bratře.

Komise pro mládež pořádá ve dnech 17. až 25. června t. r. „Školu pro výchovu vůdců mládeže NS“, kde vedle praktických ukázek, sportu a tělovýchovy bude pronesena řada přednášek výchovného rázu. Jsi mezi těmi, kteří přednášejí na tomto kursu.

V příloze zasíláme Ti program kursu a prosíme, abys svůj čas zařídil tak, abys mohl přednésti svůj referát v čase v programu pro Tebe vyhrazeném. Na případné změny v programu včas upozorníme.

Z příkazu technického vůdce bratra gen. Jiřího Klecandy svoláváme schůzku všech přednášejících na den 14. června t. r. na 6. hodinu večerní do budovy poslanecké sněmovny. Číslo místnosti bude uvedeno u vchodu (u vrátneho).

Na schůzce mu bylo přiděleno thema: Mravnost v národě.“

Pozvání přijal, poněvadž si myslil, že je to vhodná příležitost rozvinouti šířeji jím načrtnutý ideový program a také působiti na vedoucí všech krajů Čech a Moravy, aby opravdu vedli mládež tak, aby nezklamala, nýbrž vydržela.

Škola pro výchovu vůdců mládeže se pořádala ve dnech 17. až 25. června 1939 v místnostech YMCA v Praze II, Na poříčí 12. Tam Dr Trochta svůj referát „Mravnost v národě“ ve čtvrtek dne 22. června v plenu, jak následuje, přednesl.

MRAVNOST V NÁRODĚ

V ústřední komisi mladého národního souručenství podal jsem jakýsi zásadní námět, jak řešiti ideový program mládeže. Návrh byl všemi přítomnými nadšeně a jednohlasně přijat; k jeho podrobnějšímu rozvinutí a praktickému uplatnění nemohlo však zatím dojíti.

Dnes máme již prvý sjezd vůdců mládeže všech krajů Čech a Moravy a byl jsem opět požádán, abych k vám promluvil o významu mravnosti v národě. To slovo „vůdce“ nemá u nás z pochopitelných důvodů moc dobrý zvuk a mně samému je nesympatické. Ale když vás již tak nazývají a když máte jiné věsti, tož bych vám chtěl říci, že na vás spočívá velká odpovědnost za vedení a výchovu české mládeže, odpovědnost, která v přítomné chvíli je přímo osudová. Je potřeba opravdu poctivě a opravdově se porozhlédnout kolem sebe a posbírat svědomitě všechny aktivní složky a mravní síly, které nám ještě zůstaly, a použití bez zaujetí a předsudků všech zdrojů mravních sil v národě, abychom mohli urychleně a odpovědně dáti naší mládeži ten pevný program práce a ten pevný charakter, který by ji uschopnil nezákolísat, vydržet a připravit se pro další důležitější úkoly, které určitě svým časem přijdou.

Domnívám se, že jste byli dobře vybráni, že jste na místě a že k vám mohu otevřeně promluvit.

Je naprosto nutné, aby měli jasno především ti, kteří vedou, mají-li dobře vésti. Proto to, co si zde řeknem, platí především pro vás. Vy však nemůžete tak otevřeně mluvit na veřejnosti, poněvadž to by byl konec naší práce a řada lidí odnesla by to zase smrtí a koncentračním táborem. Vy musíte být obezřetní a rozvážní a musíte dobře rozpoznat, co a kolik kde můžete říci. Bude dobře, když každý z vás bude mít další mladé schopné lidi hodné důvěry, kterým svěří důležitější úkoly, a těm můžete říci více. Avšak u členstva stačí mít prozatím důvěru a počínejte si tak, aby se řídili daným programem a plnili svěřené úkoly, aniž by se ptali, proč a z jakých důvodů se musí takto postupovat.

Krajní obezřetnosti a opatrnosti je však nanejvýš zapotřebí, poněvadž dnes jsou pronásledováni, zavíráni a zabíjeni i takoví čeští lidé, kteří se ani proti říšským zákonům v ničem neprohřešili. Dovedete si představit, co by se stalo s těmi, kteří se snaží posilovat národní hrdost mládeže a podporovati ji v mravním odporu. Čeká na nás ještě mnoho úkolů velmi důležitých, a válka, jak se zdá, nebude ani zdaleka bleskovou. Nebylo by dobře, kdyby v okamžiku, kdy národu zasvitne jitřenka svobody, tento národ už neexistoval, protože by byl vybit a vykořeněn.

Proto, opakuji vám, činnost musí být obezřetná, abychom to vydrželi. Když přesto některý

z nás se stane obětí - a vím, že takových bude mnoho - pak nutno ovšem jít s odhodlaností a odvahou. Netřeba však předčasně rozmnožovati oběti, protože potřebujeme lidí pro práci a nikoliv pro koncentráky. Až přijde doba, v níž výsledek ztráty svobody a života bude úměrný těmto nejvyšším obětem, potom vám vaše svědomí a vaše čest řekne sama, kde je vaše místo. Naše postavení je i jinak velmi nesnadné a komplikované. Jinak si třeba počínat, aby s námi byla spokojena třetí říše, jinak, aby byla spokojena protektorátní vláda, jinak, aby s námi byl spokojen český lid. A o ničem se nedá hovořit upřímně a jasně, všechno, jak se dnes mluví a jedná, třeba bráti nejen s rezervou, ale často zcela opačně. Snad nejlepší způsob, jak povzbuzovati a utvrzovati náš lid, je cesta osobního styku a osobní pomoci, avšak i zde nutno míti opatrnost, protože, žel Bohu, stále častěji se vyskytují žalostné zjevy českých lidí, kteří dovedou zradit. Konečně nezapomínejme, že máme za hranicemi československou vládu. Skládáme v ni velké naděje, jsme rádi, že alespoň někdo může svobodně jednat a hájit naše zájmy a říci světu, v jak hroznou, neuvěřitelnou a nevyčísitelnou situaci se nacházíme. Myslím však, že ani naši zahraniční představitelé nemají jasných představ o našem příšerném postavení a nemohou dobře hodnotit naše počínání. Tím je naše práce ještě spleťtější a odpovědnější. Dlužno si počínati tak,

abychom před soudem dějin i před jejich budoucím soudem čestně obstáli.

Tolik jsem považoval za potřebné říci jaksi úvodem a apeluji nyní na vaši čest, abyste mé dobře míněné upřímnosti úmyslně ani neuváženě nezneužili.

A nyní přikročíme k vlastnímu tematů. Navažuji na svůj výklad v ústřední komisi. Tenkrát jsem skončil naléhavou výzvou k jednotě a svornosti. Tuto výzvu opětuji a prosím vás pro všechno, co je nám na tom světě nejcennější, pro lepší lidství, pro budoucnost národa, pro svobodu svědomí a náboženství, pro úctu k sobě samým, k našim předkům i potomkům, a hlavně k těm bídně trpícím a umučeným, abyste jí uposlechli.

Nepodaří-li se nám duchovně sjednotiti a spojiti v práci národ, a hlavně mládež, pak je zbytečným i dnešní naše zasedání i existence mladého národního souručenství i každá jeho práce. Podníti pouze naše naděje, aby zklamání potom bylo tím bolestnější a osudnější. Nemůžeme se spokojiti s osudem národa, který má býti ustavičným bojištěm několika extrémních ideových směrů, které nejsou často ve své podstatě ani naše a ani zájmům národním dobře neslouží. Národ, který si rozumí, nedá se takto zneužít a po nás žádají dějiny v přítomné době, abychom byli především národem inteligentním a chytrým. Nuže, řekněme si, že nějaká základní myšlenková jednota je v našem národě netoliko možná, ale i uskutečnitel-

ná, a že mladé národní souručenství ji chce stůj co stůj provést. Slibme si, že chceme nalézt vhodnou základnu, na níž se chceme trvale a čestně dohodnouti a že odstraníme a zneškodníme bezohledně všecko, co by chtělo práci pro tuto jednotu záměrně rušit aneb jí překážet. Že chceme tuto jednotu provést, to slibujeme, za tuto jednotu spolu svou ctí ručíme a na ni před Bohem přísaháme. Pohroma, která postihla náš národ, je dost krutá, aby zavázala přítomnou generaci ke každé oběti, aby chybnými kroky nezapříčinila další nesnáze. Buď se dohodneme poctivě nyní, anebo nikdy, poněvadž nás tu už nebude. Chceme se sjednotiti nyní, aby se naše děti dočkaly radostné svobody a aby blahořečily těm, kteří zapomněli v těžké osudové chvíli na sebe a myslili na ty, kteří mají po nich přijíti. Bratři, tento úkol je nanejvýš těžký, ale tolik vznešený a pro budoucnost národa tak rozhodujícího významu, že žádná oběť pro něj přinesená neměla by se nám zdáti dost velikou. Chceme-li, aby existence národního souručenství a veškerých sjednocovacích snah, které našly tak živý ohlas v národě, měly své opodstatnění, tu prvou ze všech, ne-li zcela výlučnou naší povinností je položit trvalý základ k upřímné jednotě národa. Vše ostatní, co můžeme za daných okolností podniknout, nemajíce po ruce potřebných předpokladů, má spíše ráz dočasný a náhradní, ale pracovati ke spojení národa pod zorným

úhlem jeho věčné, šťastnější budoucnosti, to znamená sloužití národu s opravdovostí, účelně a nad jiné záslužně. Dějinný vývoj žene se časem i prostorem šílenou rychlostí a příčiny dobře připravené mohou přinést pro národ poměrně brzy dobré výsledky. A opačně, každé zanedbání může se na národě krutě vymstít.

Abychom pracovali pro sjednocení národa opravdu dobře, tu po mém soudu nutno mít na zřeteli tyto zásady:

1. Nevěřte, že nesvornost je nevykořenitelnou národní vlastností. Takové tvrdošíjné lpění na národním fatalismu je prvním krokem k záhubě a je neodpustitelně škodlivé. I když ten český člověk je nesen více k individuální nežli k organisované společné akci, to neznamena ještě rozdělení a boj. Jsem přesvědčen, že národy dají se tak vychovávat, jako se dá vychovávat jednotlivec. A dlužno začít právě u jednotlivce. Dobrou vůlí jedince dospějeme i ke kolektivní dobré vůli. Vychovat českého mladého člověka k této dobré vůli, k vzájemnému chápání a společné práci pro národ, toť jeden z nejkrásnějších úkolů mladého národního souručenství.

V touze po mravním upevnění národa není radno nikdy se zastavit. Zastavit se znamená zůstat ve světovém závodění národů pozadu a takové náskoky jiných se těžko dohánějí. To jsme viděli, když jsme byli r. 1938 překvapeni. Jsem přesvědčen, že dva hlavní důvody, které zapříči-

ňují nejednotnost v národě, jsou: neuvědomělost a neukázněnost. Tak se již Čechové častěji tříštili a bili mezi sebou, když měli dávat spíše pozor na souseda. V dvanácté hodině, když nebezpečí bylo již přede dveřmi, nedalo se pak ovšem již nic dělat. Nezapomínejme, že tehdy, kdy my přestane-
me myslet z důvodů sobeckých na své národní zájmy, dáváme nejlepší příležitost jiným, aby nám strojili úklady. Ukáznit českou povahu tak, aby měla na zřeteli vždy zájmy celku, aby se obohatila těmi společenskými ctnostmi, které ji uschopňují sloužiti co nejúčinněji národu, toť jeden z velkých úkolů našeho výchovného programu. Ať nám již nikdo neříká, že nesvornost je osudnou chybou Slovana, s níž nutno vždycky počítat. I kdyby nám to dějiny potvrzovaly, toto souručenství mladých dnes chce odpověděti celému světu jedním dechem, že Čechové se dovedou z historie také učit, že si dovedou také sami sobě poručit, že jsou dost vyspělí a inteligentní, aby svou nejednotností neodkrývali světu zranitelné místo na svém národním těle. Dnes vypovídáme boj na život a na smrt tomuto škodlivému sklonu, který nás stál již tolik obětí a chceme dokázat světu, že dovedeme za promyšleným cílem svorně a sevřeně jít, že zde založená jednota mladých bude pevná a vytrvalá. Vždy jen poroste a nic ji nezdolá. V tom je naše síla i jediná naše naděje.

2. Potřebujeme na vůdčích místech lidí velkého

formátu, kteří by byli schopni porozumět úkolům dnešní doby a poctivě je zvládnout. Mnozí z mužů stojících v národě i na čelných místech nechápou dobře, jak má národní jednotka vypadat, jakou cestou k ní nejsnáze přijdeme a jak ji upevníme. V době, kdy se nám dostává tak málo lásky, musí nám býti ovšem dvojnásob milou každá česká poctivá duše. Ale umístění jednotlivců v celonárodní budovatelské práci musí odpovídati jejich schopnostem a mravním kvalitám. Odborník, ovládající svou vědu či řemeslo, prospívá národu nejlépe, uplatňuje-li se na tom poli, pro které má uzpůsobení a nadání, ale na vůdčí místa ve státě mají přijíti lidé, kteří mají opravdu mimořádné vůdcovské a organizační schopnosti a příslušnou intuici doby, událostí a lidí. A málo by nám prospělo míti talentované lidi pro státníky a politiky, kdyby nebyli mravně bezúhonní a odhodláni prosazovati to, co jim rozum a cit diktuje, i s nejkrajnějším risikem a obětí. Sloužiti vytrvale zájmům národa v době, kdy z toho neplyne ni zisk, ni sláva, předpokládá něco docela jiného, než co jsme si v posledním dvacetiletí přivykli předpokládat, totiž výjimečné mravní vlastnosti, vnitřní ukázněnost, pevnost charakteru, vysoký smysl pro čest a neuhasitelnou touhu sloužiti národu z pohnutek ideálních a mravních. To se těžko podaří, dokud bude v nás převládat zcela materialistické, sobecké pojmání života a neodpovědný sklon k bez-

starostné pohodlnosti. Otevřít nové, účinnější zdroje vyššího a plnějšího života našim mladým lidem tak, aby vydrželi a nakonec zvítězili, to bude velkým úkolem nejbližší doby, jehož dobré splnění vlastně všechno rozhodne. Bude nutno o těchto věcech ještě mnoho mluvit a znova je zdůrazňovat. Bude však třeba také s upřímností a odvahou přikročiti netoliko k takovým diskusím, nýbrž odhodlati se také podle toho k obětavému činu a nezištné práci.

3. Bez pevných mravních zásad a života nelze věřiti v odolnost národa. Musíme žádati život mravně vysoký hlavně od těch, kteří stojí na vůdčích místech, musíme v ní vychovávat především mladé generace, aby jim mohla býti jednou s důvěrou předána odpovědnost za budoucí osudy národa. Připouštím, že věc není u nás na prvý pohled jednoduchá, neboť panuje u nás mnoho názorů na pojem mravnosti, mezi sebou hodně odlišných, ba také vzájemně si odporujících. Avšak není možno dobře mluvit o úctě k mravnosti v národě, není-li stavěna na pevných a neměnných principech všemi přijatých, neboť ethické pojmání života může býti v podstatě toliko jedno a mravnost jen jedna. Panuje-li v názorech na mravní normy života nejednotnost, již tím samým faktem se otevírá cesta k mravní uvolněnosti, a to je nebezpečné a neethické. Zkoumejme tedy svědomitě a nezaujatě, je-li možno nalézt tu společnou

základnu, na níž by bylo možno aspoň v zásadních pojmech se shodnout. Tvrdím, že taková společná základna tu již je a že je právě tak stará jako člověk.

Nesměli bychom býti lidmi, bytostmi oživenými stejným duchovním principem, nesměli bychom usuzovati a chtít rozhodovat se a milovat, abychom mohli tvrdit, že si nejsme podstatně blízcí. A nesměla by veškerá naše činnost vycházeti ze stejné přirozenosti lidské, náš původ ze stejné prapříčiny a naše touhy po absolutnu nesměly by býti tak markantní, abychom se v zásadních mravních principech neshodli. Mělo by stačiti již to, že jsme lidmi, abychom si byli blízcí, neboť ať si představujete již původ a prapříčinu života jakkoliv, tolik snad připouštíte shodně, že tento původ a tato prapříčina byla pro všechny lidi stejná. Tím je dán pro nás všechny také společný rudimentální požadavek a představa mravnosti. Vyvěrá z přirozeného zákona, psaného nerasmazatelně do lidského svědomí, a zkušenost nás učí, že tento zákon je ve všech dobách a u všech národů podstatně stejný. Panují-li v otázce mravnosti rozdíly v názorech a přesvědčeních, nutno konstatovati, že tyto nevyvěrají z přirozeného pramene, nýbrž z okolností časových a místních, jimiž byl kdo ovlivňován, z prostředí, v němž vyrůstal, z výchovy, z dědičnosti. Avšak ani tu se již nejedná obyčejně, nejde-li o zlou vůli, o věci

nejpodstatnější, protože, jak naznačil již Tertulian, člověk je v podstatě křesťanem a celá Evropa byla křesťanstvím odchována. Bylo by také nesprávným popírat, že jsme národem základně křesťanským, se starou křesťanskou kulturní tradicí, která byla v dějinách naší největší mravní oporou a kulturní chloubou. Nechci a nehodí se mi zavádět zde diskusi o pravověrnosti či vnitřní hodnotě jednotlivých křesťanských vyznání. To není cílem mé přednášky a není to ani v přítomné době vhodné. Tolik přesvědčení i znalosti, myslím, mohu předpokládat u každého příslušníka našeho národa, že totiž základní požadavek mravnosti, vyvěrající z přirozené povahy člověka, byl doplňován, ovlivňován a prohlubován učení Ježíše Krista. To je věcí tak samozřejmou, že ani ten, kdo o tom pochybuje, nepřestává přece ještě být v svém nitru křesťanem. Základní ethické požadavky zůstanou u každého skutečného Evropana společné, poněvadž jsme vyrostli všichni ve stejném společenském prostředí, jež bylo vytvářeno křesťanstvím, a všichni mají v zásadě, ať již bezprostředně či vzdáleně, ethickou formaci křesťanskou. Díváme-li se tudíž na tuto skutečnost odpovědně a poctivě, a jedině tak můžeme pojímat věci tak vážné, tu vidíme, že jsme ve věcech podstatných z devadesáti procent zajedno a toliko v okolnostech méně významných se rozcházíme tak na deset procent. Jelikož však problémy ethic-

ko-náboženské zvykli si u nás v posledních dobách zpracovávat i lidé neodborní, političtí a zájmoví, tu bylo použito nezřídka zcela neodpovědně k stranickým cílům těch deseti procent podřadných růzností k rozdělení národa, zatím co únosnější devadesátiprocentní základna nadějně spolupráce byla záměrně oslabována. Tuto opravdu smutnou skutečnost musí každý upřímný Čech konstatovati a trpce jí litovati.

Či myslíte, že je možno s úspěchem budovati mravnost na jiném základu nežli je Desatero, jež u každého křesťanského vyznání je základní normou mravnosti? Vždyť to, co je v Desateru, to musí zachovávat všichni, i pohané, má-li být na světě nějaká bezpečnost, spravedlnost a pořádek! Dříve než bylo Desatero napsáno na deskách, bylo nesmazatelně vštípeno v lidská srdce a svatý Pavel vyjadřuje dobře takovou skutečnost, když praví, že národy, které neznají psaných zákonů, nejsou omluvitelné za své zločiny, poněvadž mají ty zákony vepsány zřetelně ve svých srdcích. Učiňme takovou jen zcela nepatrnou analysu Desatera.

Křesťanství vychází z víry v jednoho Boha, původce života, udržovatele a zákonodárce. Tím je dán již i pevný základ vnitřně jednotnému závaznému nazírání na mravní život jednotlivce i mravní řád společnosti. To jest to prvé přikázání: V jednoho Boha věřiti budeš. Vycházíme-li však

z existence jednoho Boha, pak je již zcela logickým, že toho Boha nesmíme jakkoliv urážeti, čili nevezmeš jména Božího nadarmo. Sluší se také, abychom uprostřed horečné práce o věci tohoto světa a uprostřed každodenních starostí našli přiměřený čas k Jeho uctění. Nezapomeň, abys den sváteční světil. To jsou prvá tři přikázání, týkající se přímo Boží bytosti. Ostatních sedm zabezpečuje spravedlnost a pořádek na zemi, ale jsou tak na prvních třech závislá, že jsou-li tato přestupována, bortí se vlastně celá mravní výstavba společenského mravního řádu. To přece každý uznává, že mravně spořádaná rodina je jediným přirozeným základem mravně spořádané společnosti: Cti otce svého a matku svou, aby se ti dobře vedlo na zemi. A poroučí-li další přikázání: nepokradeš, nesesmilníš, nebudeš lhát a podvádět, nedotkneš se manželky svého bližního, čili nebudeš rozvracet soudržnost, mravnost a věrnost rodiny, a konečně, nebudeš se kořistně a nepoctivě obohacovati majetkem bližního - proti takovým nařízením nemůže přece žádný čestný a odpovědný člověk nic namítati. To vše je již postulátem samého přirozeného zákona. Civilní zákonodárství hájí v podstatě stejné požadavky, poněvadž jsou nezbytně nutné pro společenskou bezpečnost a každý ateista musí býti v tomto ohledu s námi zajedno.

Nuže, shodujeme-li se v těchto nejzákladnějších

požadavcích ethického života - a v tom se shoduje celý svět - a v každé době, nemělo by býti vlastně již žádného oprávněného usilování o uspořádání našich společenských, sociálních a národních záležitostí jinými cestami a methodami. A jinou, únosnější a bezpečnější základnu mimo Desatera pro ethické uspořádání života nenajdeme, poněvadž Desatero vyvěrá cele z přirozenosti lidské a odpovídá cele lidským potřebám, ať již jde o národy křesťanské, či kterékoliv jiné.

Jedině úcta k Desateru dosadí opět nezbytné mravní hodnoty na jejich pravé místo a každé jiné počínání ukázalo se liché v minulosti a ukáže se takovým i v budoucnu. Až bude opět v platnosti Desatero, zavládne teprve ve společenském, politickém i hospodářském životě smysl pro spravedlnost, pro čest a pravdomluvnost, úcta k lidské cti, k přirozeným právům národů, k lidskému životu bude obnovena, a spravedlivá láska k rodině, k bližnímu, k národu i vlasti nalezne své vyšší opodstatnění a všemohoucí posvátnou sílu. To dnes nejvíc potřebujeme. Nebraňme se proto veliké mravní síle křesťanství, zvláště v přítomné době, kdy nám musí být každý přínos, který zvyšuje naši mravní odolnost, velmi vítaným. Náboženství, víra a život podle Desatera bude naopak, podle mého soudu, nejplatnějším činitelem, který rozhodne o naší mravní síle i o našem konečném vítězství. Všimněte si jen našich kostelů. Nejsou

dnes nejúčinnějším a snad jediným místem, kde hledá náš lid mravní posilu a útěchu v hrozných úzkostech a kde se k němu nejupřímněji v české řeči mluví?

Vy, kteří máte vést českou mládež v době nejnebezpečnější, otevřte i tyto zdroje nadpřirozené posily a jedinečné výchovné účinnosti naší mládeži, a jste-li jiného názoru, tož jí nebraňte alespoň k nim přistoupiti. Vždyť všem nám musí býti jasno, že všichni usilujeme o jedno a že každého užitečného prostředku musí býti použito. A učiňte konec tradiční zaujatosti protináboženské, která je škodlivá a ničím není odůvodněna.

Je nejvyšší čas zjednati v tomto ohledu i rozumné narovnání a pořádek.

Pátráme-li po příčinách naší národní katastrofy, musíme doznati, že velkou vinu na ní nese liberální a materialistické pojmání života, který zbaviv se vyšších podnětů i vyšších cílů, musel vésti nezbytně k duchovnímu zploštění a k snížení mravní úrovně a tím i odpovědnosti ve věcech nejsvětějších. Toto zrelativisování a zmaterialisování života muselo ubíti v nitrech mládeže zápal pro vyšší, ušlechtlejší cíle a hrdinské činy, vyžadující ve chvílích nebezpečí nezištného sebeobětování a odvážného risika. Tak se stal mnohý člen národa sám sobě cílem a vlastní úspěch a vlastní pohodlí i požitek byl pro něj vrcholem úspěchu. Každá cesta k němu začala býti také ovšem považována

za mravně správnou. A když se takové zjevy staly skoro módou a společenským systémem a byly dokonce podněcovány i na odpovědných místech příkladem těch, kdož měli v zájmu národa a státu takové zločinné zjevy pevnou rukou potlačovati, tu bylo každému upřímnému vlastenci u srdce bolno, a kdo logicky uvažoval, cítil, do jaké propasti se národ řítí. Netvrdím, že takový úpadek mravní odpovědnosti byl jedinou příčinou naší národní katastrofy, neboť vím, že k podobnému úpadku došlo v různé míře u všech národů a všechny nesou za to, co se dnes děje, míru své odpovědnosti. Nechci býti ani pohodlným mravokárcem, který přichází, jak se říká, s křížkem po funuse. Příčiny všeho toho hrozného a nepochopitelného, co se zde událo a co se zde děje, byly velmi spletité a namnoze dosud jasně nepochopené. Jisto je však, že takové snížené zaměření pro pojmání života a odpovědnosti pro dějinný vývoj podlomilo síly našeho národu i jiných národů, takže nebyly schopny okamžitého energického gesta, když byly organisovanou zlobou překvapeny. Snad ten prostý lid, který si uchoval zdravý smysl pro bezprostřední chápání věcí, prokázal ještě největší lásku k vlasti, ukázněnost a odhodlanost obětovati kdykoliv krev i život. Velmi bolestným zjevem však bylo, že podobnou neohroženost a odhodlanost k obětem neprokázali všichni ti, jichž duše byla dotčena všelijakými slaboduchými dok-

trinami, propagandou, a zatížena chorobně stranickými předsudky. Nejsmutnější na všem je, že nedovedli včas viděti jasně ani mnozí z těch, kdož stáli národu v čele, protože mocenský zájem zvítězil nad zájmem celonárodním. Nechtějme však již mařiti čas rekriminacemi zašlých lidí a dob. Pohlédněme se raději po tom, co by mohlo pro budoucnost národ duševně vzpružit a podnítiti jeho skryté síly k větším a hrdinštějším činům.

Již jsem řekl, že považuji za jeden z nejvydatnějších zdrojů nového nadšení a nové duševní síly právě náboženství. Nebylo by tedy ani vlasteneckým, ani národním činem ponechat nepovšimnutu tak mocnou podnětnou sílu a nepřipustiti ji účinně ke konstruktivní práci na obrození národního ducha a znovuvýstavby pevného národního charakteru. I když mnohým pro zvláštní vnitřní založení je náboženství věcí zcela vzdálenou a cizí, anebo příliš soukromou záležitostí, nesmí je vylučovat z praktické obrodné součinnosti, neboť rozhodující procento národa s tímto faktorem počítá a u mnohých hraje zcela rozhodující roli.

Myslím, že nakonec každé křesťanské náboženství, dobře míněné, musí zaznamenati v životě národa značný mravní přínos, čerpá-li opravdu poctivě z nedostižného učení Kristova. Víme však také, bohužel, že právě náboženské různice byly u nás v určitých údobích kamenem úrazu klidného národního soužití a příčinou mnoha pohrom. Ten-

to skutečný a nepříjemný fakt našich dějin nesměl by býti však odůvodněním některých snah po odstranění veškerého náboženství z veřejného života, nýbrž naopak přesvědčuje nás, že duše našeho národa ve své hloubce je tak živelně nábožensky založena, že o něm stále přemítá a dovede právě pro náboženství vášnivě, někdy až fanaticky bojovat. Nuže, nechtějme vymýtit to, co se vymýtit nedá a co by nás nakonec zcela oslabilo, nýbrž snažme se vyřešit tento osudný problém, pokud je vyřešitelný; to musí býti cílem našich nej-přednějších snah. Jsem jist, že kdyby se také v tomto ohledu našel definitivní a všem jaksi přijatelný modus vivendi, bylo by jednotě i síle národa pro budoucnost neporovnatelně poslouženo. Tvrdím, že modus vivendi lze nalézt, že se nalézt musí a je úkolem mladých, aby byli uschopněni připravit proň půdu. Základní podmínkou je, aby každé vyznání mělo pevné odhodlání sloužit duchovně i mravně co nejlépe národu i vlasti.

Stejně velkodušně musí býti ovládáno vůlí pracovati pozitivně na mravních hodnotách a nikoliv negativně planým vyplýtváváním sil ve vzájemném boji a neplodných polemikách, které bývají zpravidla motivovány spíše pohnutkami zájmovými a osobními, nežli zásadními. Víím, že zde jde po stránce věroučné o záležitost velmi delikátní. Tolik však, myslím, musí býti všem jasno, že nelze ve jménu Kristově ubližovati a křivditi svým

spoluobčanům, když každé křesťanství musí zásadně kotviti především v lásce. Křesťané mohou pro jméno a učení Ježíše Krista žít, bojovat a umírat, nemohou však v Jeho jménu dopouštět se nespravedlnosti a nelásky.

A přece, kolik tu bylo ještě v nedávné době bojů a vášnivých zaujatostí právě z důvodů náboženských a kolik tu v mnohých zůstalo ještě z té rozhořčené zaujatosti i dnes, když jsme byli všichni uvedeni společným neštěstím na nejmenšího společného jmenovatele. Bratři, díváme-li se do nejisté budoucnosti, jen jedna je cesta ke klidnému a plodnému soužití: mít hojně té poctivé, upřímné lásky Kristovy v srdcích, mít ji pro všechny jako On a podle té lásky jednati a žíti.

Mé exklusivní postavení nedovoluje dobře, abych o této věci mluvil před společností tak neutrální a různorodou, aniž bych nebyl podezříván ze záměrnosti. Věřte mi však, bratři, že právě já cítím nejvíce potřebu býti i v této záležitosti na nejvýš objektivní a spravedlivý. V tomto okamžiku nelze mysliti na nic jiného než na to, co nás všechny bolí a hněte. Vycházím tedy prostě z dané naší náboženské situace a ze skutečností, které byly v dějinách vytvořeny a v nichž se v přítomné době nacházíme. Víím, že jsou v naší historii události a osoby, které měly dalekosáhlý vliv na utváření poměrů i přesvědčení jednotlivců v dobrem i ve zlém. Tyto události a tyto postavy ne-

chceme z naší historie vyškrtnout, poněvadž z historie se bez násilí nic vyškrtávat nedá. Historie je však velkou učitelkou života a je dobře, když se od ní necháme poučit.

Jsou-li tedy v našich národních dějinách některá údobí a osoby, které nepřestávají býti soustavnou příčinou nehod a rozdvojení v národě, to říká tolik, že jsme se z historie dobře učit nedovedli. Vybírali jsme zálibně v dějinách to, co nás dělilo, i když nám to snad bylo škodlivé, a zanedbali jsme zhodnotiti a zužitkovati pro šťastný vývoj to, co je schopno být opravdu konstruktivním a sjednocujícím. Není vinou těch různých výrazných postav našich dějin, že se my dnes hádáme, je vinou naší, že nedovedeme být dost ukázněni, že jsme k nim správného, době a objektivitě odpovídajícího postoje doposud nenalezli. Kdybychom se chtěli opravdu učit z dějin, tu mnohé, co bylo kamenem úrazu, mohlo by nám už dávno prospívati. Musí býti tedy úkolem cílevědomé a trpělivé práce mladých naučiti se tak čísti v dějinách, aby byly pro nás vždy vzpruhou, povzbuzením, zocelením a ovšem také výstrahou před zhoubnými následky nesvárů a bratrovražedných bojů.

Řekněme si to dnes prostě, upřímně a nepokrytě. Kdybychom byli opravdu chtěli, tu jsme již mohli dávno zužitkovati všecko, co nás posiluje a jednotí, a oželeť to, co nás oslabuje a rozděluje.

Vždyť bude-li potřebí prokázati v zájmu národní věci neústupnost a přímočarost Mistra Jana Husi, tož budeme všichni důsledni a bude-li nutno někdy v zájmu národa rozmáchnout se palcátem Jana Žižky, jsem jist, že se k tomu najdou lidé odhodlaní i mezi katolíky, ale sváříti se a hrdlovati dnes mezi sebou, oč se snad hádali a hrdlovali Čechové ve 14. a v 15. století, to se mi zdá na dnešní poměry příliš velký a neodpovědný přepych, a kdo by v tom chtěl přesto setrvat, o takovém bych chtěl říci, že je nějak dědičně zatížen. A myslím si, kdyby Mistr Jan prožíval s námi tyto pohnuté doby, kdy jde o víc nežli v době jeho a kdy jsou náboženské poměry zcela jinačí, tu dovedl by ztepati naše chorobné sklony k tříštění s bezohlednou přísností jemu vlastní a možná, že by měl i v řadách svých vládních stoupenců mnohé napravit. Zatím máme dnes mnoho naléhavějších problémů, které volají po rychlém a bezodkladném řešení. Mysleme lépe na to, co nás dnes tlačí a ohrožuje, a nedělejme si těžkou hlavu nad středověkem, který už nedovedeme ani správně hodnotiti, ani chápati. To by nebylo dnes ani rozumným, ani užitečným, tím méně časovým. Slibme si dnes, že položíme kámen na nešťastný sklon Čechů k náboženským svárům a ideovým válkám a myslíme raději na to, aby nám zůstal národ celý a mohl v budoucnu vůbec ještě tvořit a žít.

Na tom, co se stalo v dějinách, nedá se nic změ-

nití, pro budoucnost se dá však mnoho zachrániti. Pracujme v tomto směru konstruktivně a poctivě, a nemůžeme-li se vždy dobře shodnout, alespoň se vzájemně neničme. Energie malého, tak malého a ohroženého národa se musí zmnohonásobit a nikoliv vzájemnými protitlaký zbytečně mařit. Tím nechci snad raziti cestu ani náboženskému indiferentismu, ani připravovat půdu jakési duševní stagnaci a lenivosti. Myslím si však, že, je-li opravdu oživováno náboženství duchem Kristovým a řídí-li se jím důsledně věřící v praktickém životě, tu ten jeho vliv se musí přece projevit úměrně a spravedlivě ve společenském životě a Pán Bůh se sám o to postará, aby síla jeho milosti se zřejmě projevila. Ale síla a vnitřní hodnota náboženství se uplatňuje v životě tou vnitřní duchovní úrodou a nikoliv řečnickými výkony těch, kdož jsou schopni zneužítí náboženství ke všemu, i k vyhlazování lidstva a k deptání nejsvětějších Božích a lidských práv. Až tam se možno dostat u těch, u nichž náboženství přestalo býti normou a náplní života a stalo se nástrojem vlády a násilí.

Náboženství, které je normou života ethického, dává nám možnost dívat se i na dějinné události střízlivě a objektivně. A také pod zorným úhlem věčnosti. Před tváří Boží je tisíc let jako jeden den a to, co je nám dnes nesmrtelné, může býti v rukou Prozřetelnosti přípravou národa pro šťastnější budoucnost. Mlýny Boží melou pomalu, ale

jistě. Ovšem musíme si ji zasloužit svou věností, životem a snad i trpělivostí, poněvadž, myslím, máme též co odčiňovati i proč se tříbiti. Vždyť zlato se jedině v ohni tříbí.

S podobným klidem a střízlivou objektivností se musíme dívat také na věci slovenské. U nás je namnoze mnoho hořkosti a bolestného rozčarování nad tím, co se děje za Karpatami. A ovšem, když uvážíme naše příšerné postavení, tu nás bolí, že Slováci nepláčou a netrpí alespoň v duchu s námi. Věřte však, že je i takových dost, kteří pláčou a trpí a kteří pomáhají a mnoho těch, kteří za nic nemohou. Neukvapujme se v úsudcích. Je těžko dnes posouditi, co bylo třeba podniknout, aby Slovensko bylo ušetřeno pohrom. Doufám však, že nás Boží ruka svede opět pod jednu střechu, a tu je lépe nenakupit překážek, dívat se hodně daleko a nechat cestu i srdce otevřeno. Právě v ohledu náboženském byly učiněny se strany Čechů na Slovensku všelijaké nerozumnosti a část určitého citového odklonu nutno v tom hledati. Snad se najde vhodná chvíle, jak právě toto odčinit. Avšak nejlépe se poznají a pochopí bratři, když si dovedou po omylech a nepředloženostech velkodušně odpustit a podívat se odhodlaně jeden druhému do očí a pustiti se do další svorné práce.

Ale už vás tu příliš dlouho zdržuji. A přece to, o čem jsme tu hovořili, je pro budoucnost národa tak závažně důležité.

Jde o to, vydržet a počínat si tak, aby byla čest na naší straně a také vítězství.

Budete-li dělati dobře svou práci mezi mládeží, tak jak vám velí svědomí dobrého Čecha, ale také dobrého křesťana, tu může býti snad mnoho zachráněno. Jednati jinak nebylo by ani lidské, ani křesťanské.

Jde o to, zachovat lidem právo lidskosti, národům pocit práva na život a Bohu právo rozhodovati ve svědomích lidských.

Není úkolu čestnějšího nad tento.

A vy jste k němu zvláště povoláni.

Budte na to hrdi a podle toho jedněte!

I. vydání — 5.000 výtisků

Č. A. T. v Praze